

Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri

Norsk Vann Rapport

(Tidligere NORVAR-rapporter)

Det utgis 3 typer rapporter:

Rapportserie A:

Dette er de opprinnelige hovedrapportene. Dette kan være:

- Rapportering av prosjekter som er gjennomført innenfor organisasjonens eget prosjektsystem
- Rapportering av spleiselagsprosjekter hvor to eller flere andelseiere i Norsk Vann BA samarbeider for å løse felles utfordringer
- Rapportering av prosjekter som er gjennomført av andelseiere eller andre. Rapporten vil i slike tilfeller kunne være en ren kopi av originalrapporten eller noe bearbeidet

Fortløpende nummer xx-årstall

Rapportserie B:

Dette er en serie for «enklere» rapporter, for eksempel forprosjekter, som vil være grunnlag for videre prosjektvirksomhet mm.

Fortløpende nummer Bxx-årstall

Rapportserie C:

Dette er rapporter delfinansiert av Norsk Vann, men som er utgitt av andre.

Fortløpende nummer Cxx-årstall

Prosjektresultatene fra Norsk Vann Rapport (serie A og B) kan fritt benyttes internt i egen organisasjon. Når prosjektresultatene benyttes i skriftlig materiale, må kilde oppgis. Videresalg/formidling av resultatene utover dette er kun tillatt etter skriftlig avtale med Norsk Vann BA.

Norsk Vann har ikke ansvar for feil eller ufullstendigheter som måtte forekomme i rapporten og kan ikke stilles økonomisk eller på annen måte til ansvar for problemer som måtte oppstå som følge av bruk av rapporten.

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norsk vann.no
www.norsk vann.no

Norsk Vann Rapport

Norsk Vann BA

Adresse: Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norsk vann.no
Internettadresse: norskvann.no

Rapportnummer: 183 - 2011
ISBN 978-82-414-0323-1 ISSN 1504-9884 (trykt utgave) ISSN 1890-8802 (elektronisk utg.)
Dato: 16. mai 2011
Antall sider (inkl. bilag): 40
Tilgjengelighet: Åpen: x Begrenset:

Rapportens tittel:

Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri

Forfatter(e):

Ragnar Storhaug og Elisabeth Lyngstad, Aquateam A/S

Ekstrakt:

I dette samarbeidsprosjektet mellom næringsmiddelindustrien og VA-bransjen har hovedmålet vært å utvikle en veiledning som kan benyttes når forholdet mellom kommune og næringsmiddelindustri skal reguleres, både når det gjelder leveranse av drikkevann og påslipp av industrielt avløpsvann.

Det er gjort en kortfattet gjennomgang av de viktigste lover og forskrifter som regulerer forholdet mellom kommune og næringsmiddelbedrift ved leveranse av drikkevann og påslipp av avløpsvann.

Hvis det er behov for å regulere påslippet av avløpsvann, anbefales det at kommunen vedtar påslippskrav med hjemmel i kapittel 15-A i forurensningsforskriften.

Forutsetningen for dette er at de aktuelle forholdene kommer inn under bestemmelsene i § 15A-4.

I medhold av forurensningsforskriftens § 16-5 fjerde ledd, kan kommunen fastsette ulike gebyrsatser for avløpsvann som forurensningsmessig avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann. Dette innebærer at det kan fastsettes høyere gebyrsats for avløpsvann som er mer forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann, og som det koster kommunen mer å behandle. I rapporten er det gjort en avklaring av diverse forhold knyttet til beregning av tilleggsgebyr. Selve beregningen er imidlertid beskrevet i Norsk Vann rapport 149/2006.

Både ved inngåelse av avtaler for leveranse av vann og når det vedtas påslippskrav, evt. inngås påslippsavtale, bør det avholdes et forberedende møte med gjensidig utveksling av informasjon som har betydning for regulering av forholdet mellom næringsmiddelbedrift og kommune. Det er spesielt viktig at det utarbeides gode rutiner for varsling for å motvirke at uforutsette hendelser ved leveranse av drikkevann og påslipp av avløpsvann, fører til skade eller tap for noen av partene.

I rapporten er det gitt eksempel på innhold i en avtale om leveranse av drikkevann, samt på utforming av enkeltvedtak for påslippskrav. Kravdokumentet som er en del av enkeltvedtaket, tilsvarer i store trekk innholdet i en påslippsavtale.

Emneord, norske:

Prosessavløpsvann
Næringsmiddelbedrift
Drikkevann
Påslipp til kommunalt nett

Tilleggsgebyr

Emneord, engelske:

Industrial wastewater
Food processing industry
Drinking water
Industrial discharges to the municipal sewerage system
Surcharge for industrial discharges

Forord

Næringsmiddelbedriftene er kunder av vann- og avløpstjenester (VA-tjenester) som fortjener særskilt oppmerksomhet fra kommunen eller VA-selskapet. For det første kan bedriftene bli tungt rammet ved svikt i vannforsyningen ved at de er kritisk avhengige av vann av tilfredsstillende kvalitet og mengde i sin produksjonsprosess. For det andre kan avløpsvannet fra næringsmiddelbedrifter ha en sammensetning og/eller mengde som gjør det nødvendig med særskilt avtale eller regulering av påslipp til kommunalt avløpsnett.

Norsk Vann har flere ganger fått henvendelser fra representanter for næringsmiddelindustrien som etterspør en mal for avtale som kan regulere dette leverandør/kunde-forholdet. På denne bakgrunn ble det bevilget midler fra Norsk Vanns prosjektsystem til å utvikle en mal for avtale mellom kommune/VA-selskap som leverandør av VA-tjenester og næringsmiddelbedrifter som kunder. I løpet av prosjektarbeidet ble det besluttet å framstille den ønskede malen i form av en veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri. NHO Mat og Drikke samt TINE SA har bidratt med finansiering av prosjektet.

Denne rapporten tar utgangspunkt i gjeldende regelverk og praksis og gir anbefalinger om nærmere regulering av vannleveranser, varslingsrutiner, påslippskrav, gebyrberegninger, ansvarsforhold mv. Det er et særskilt fokus på hva slags påslipp til avløpsnettet som bør reguleres i form av enkeltvedtak med hjemmel i forurensningsforskriften kap. 15A og hva som naturlig hører hjemme i en gjensidig avtale. Målet er at rapporten vil være effektiviserende, klargjørende og minske risikoen for begge parter i kundeforholdet.

Siv.ing. Ragnar Storhaug i Aquateam AS har vært engasjert som rådgiver for gjennomføring av prosjektet og er hovedforfatter av rapporten. Siv.ing. Elisabeth Lyngstad i Aquateam AS er medforfatter.

Styringsgruppen for prosjektet har bestått av følgende personer:

- Anette Strømme, Bergen kommune
- Jørgen Fidjeland, TAU IKS
- Cecilie Bråthen, Oslo kommune, VAV
- Kjell Arne Reistad, tidl. kommuneadvokat Lier kommune
- Christoffer Fremstad, TINE SA
- Bente Osmundsen, TINE SA
- Erik Rasmussen, Rieber & Søn ASA – TORO (repr. NHO Mat og Drikke)

Toril Hofshagen fra Norsk Vann har vært prosjektleder. En referansegruppe har gitt verdifulle innspill til prosjektet på en workshop samt gitt kommentarer til utkast til rapport. Innspillene er tatt hensyn til i størst mulig grad. Følgende personer har bidratt i referansegruppen:

- Ellen Landa, Klif
- Terje Farestveit, Klif
- Egil Strøm, Klif
- Ove Sander, Hias IKS
- Steinar Høie, NHO Mat og Drikke

Norsk Vann vil takke NHO Mat og Drikke og TINE SA for et godt samarbeid om prosjektet. Vi vil også takke deltakerne i styringsgruppe og referansegruppe for deres mange gode bidrag!

Hamar, 16. mai 2011
Toril Hofshagen

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	5
1. Bakgrunn for prosjektet	8
2. Definisjoner	10
3. Rammebetingelser og relevant regelverk	11
3.1. Leveranse av drikkevann	11
3.1.1. Drikkevannsforskriften	11
3.1.2. Kjøpslovene	11
3.1.3. Standard abonnementsvilkår for vann og avløp	11
3.2. Påslipp av industrielt avløpsvann	12
3.2.1. Relevant regelverk	12
3.2.2. Påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4	12
3.2.3. Påslippsavtale	14
3.2.4. Valg av påslippsavtale eller påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4	14
3.2.5. Påslipp til interkommunalt renseanlegg	15
3.2.6. Når et interkommunalt selskap er ansvarlig for ledningsnett i kommunene samt rensingen av avløpsvannet	15
3.2.7. Tilleggsgebyr	15
3.2.8. Reaksjoner ved brudd på påslippskrav	20
4. Prosessen med å utforme et påslippsvedtak eller inngå en avtale	22
4.1. Generelt	22
4.2. Eksempler på forhold som bør klarlegges i forberedende møte	23
4.2.1. Leveranse av vann	23
4.2.2. Påslipp av industrielt avløpsvann	23
4.2.3. Framdriftsplan	24
5. Eksempel på innhold i en avtale om leveranse av drikkevann	25
5.1. Grunnlag/basis for avtalen	25
5.2. Vilkår ved normal vannforsyning	25
5.2.1. Kommunens forpliktelser	25
5.2.2. Bedriftens forpliktelser	25
5.3. Leveranse av vann i perioder med driftsavbrudd i normal vannforsyning	26
5.4. Måling og kontroll	26
5.4.1. Måling av vannforbruk	26
5.4.2. Prøvetaking	26
5.5. Krav til tiltak i virksomheten	27
5.6. Informasjonsplikt	27
5.7. Varsling	27
5.7.1. Varslingsliste	27
5.7.2. Varsling fra kommunen til virksomheten	27
5.7.3. Varsling fra virksomheten til kommunen	28
5.8. Tvister	28
5.9. Gyldighet	28
6. Eksempel på innhold i et vedtak om påslippskrav, evt. påslippsavtale	29
6.1. Generelt	29
6.2. Enkeltvedtaket	29
6.2.1. Gnr., bnr., gateadresse og navn for virksomheten som enkeltvedtaket gjelder	29
6.2.2. Bakgrunn	29
6.2.3. Enkeltvedtak og hjemmelsgrunnlag	29
6.2.4. Formål og begrunnelse	30
6.2.5. Klageadgang	30
6.2.6. Saksinnsyn	31
6.2.7. Orientering om tilleggsgebyr	31

6.3.	Innhold i kravdokumentet til enkeltvedtaket, evt. påslippsavtalen	32
6.3.1.	Formelle data for virksomheten som enkeltvedtaket gjelder for, evt. for avtaleparter ved en påslippsavtale	32
6.3.2.	Grunnlag for påslippsavtalen (gjelder bare for påslippsavtale)	32
6.3.3.	Prosesser i bedriften som genererer industrielt avløpsvann	33
6.3.4.	Tillatte mengder og grenseverdier for påslipp til kommunalt nett	33
6.3.5.	Krav til mengdemåling, installasjoner eller forbehandling	34
6.3.6.	Spill og vrakproduksjon	34
6.3.7.	Prøvetaking	34
6.3.8.	Rapportering	34
6.3.9.	Informasjonsplikt	35
6.3.10.	Sikring/beredskap mot uforutsette kjemikalieutslipp	35
6.3.11.	Kommunens rett til kontroll	35
6.3.12.	Varsling	35
6.3.13.	Varsling fra kommunen til virksomheten	36
6.3.14.	Varsling fra virksomheten til kommunen	36
6.3.15.	Brudd på avtalen (gjelder bare for påslippsavtale)	36
6.3.16.	Gyldighet (gjelder påslippsavtale)	36
6.3.17.	Orientering om gebyrer	36
7.	Regulering av tilleggsgebyr	38
7.1.	Generelt	38
7.2.	Regler til regulering av tilleggsgebyr	38
8.	Referanser	40

Sammendrag

Næringsmiddelbedrifter er i dag en meget sammensatt bransje med produksjon av et stort spekter av produkter fra mange ulike råvarer. Bedriftene er ofte store VA-kunder som er kritisk avhengige av stabil og god vannforsyning, samt å ha muligheter til påslipp av industrielt avløpsvann til kommunalt avløpsnett. Avløpsvannet fra bedriftene avviker som regel fra normalt kommunalt avløpsvann ved at det inneholder høye konsentrasjoner av lett nedbrytbart organisk stoff og har ofte høy pH.

I dette prosjektet, som er et samarbeidsprosjekt mellom næringsmiddelindustrien og VA-bransjen, har hovedmålet vært å utvikle en veiledning som kan benyttes når forholdet mellom kommune og næringsmiddelindustri skal reguleres, ved leveranse av drikkevann og påslipp av avløpsvann. Veiledningen tar utgangspunkt i gjeldende regelverk og praksis og gir anbefalinger om nærmere regulering av vannleveranser, påslippskrav, varslingsrutiner, gebyrberegninger, ansvarsforhold mv.

Leveranse av drikkevann reguleres av drikkevannsforskriften, forbrukerkjøpsloven, kjøpsloven og standard abonnementsvilkår for vann og avløp. Enkelte kommuner har egne varianter av abonnementsvilkårene.

Forurensningsforskriften kapittel 15-A og kommunens abonnementsvilkår er det mest sentrale regelverket ved påslipp av industrielt avløpsvann fra næringsmiddelbedrifter til kommunalt avløpsnett. Kapittel 15-A gir kommunen anledning til, under visse forutsetninger, å vedta påslippskrav ved påslipp av industrielt avløpsvann fra virksomheter (inkludert næringsmiddelbedrifter). Der forskriften gir mulighet til dette, anbefales det derfor at kommunen vedtar påslippskrav som enkeltvedtak iht. forvaltningsloven. I og med at næringsmiddelbedrifter er en variert bedriftsgruppe mht. utslippsmengder, egner lokale forskrifter seg ikke for regulering av denne typen påslipp til kommunalt nett.

I tilfeller der virksomheten er knyttet til kommunens avløpsnett som igjen er tilknyttet et interkommunalt avløpsrenseanlegg, er det kommunen som eier ledningsnettets der virksomheten er tilknyttet, som vedtar påslippskravene med hjemmel i § 15A-4.

I medhold av forurensningsforskriften § 16-5 fjerde ledd, kan kommunen fastsette ulike gebyrsatser for avløpsvann som forurensningsmessig avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann. Dette innebærer at det kan fastsettes høyere gebyrsats for avløpsvann som er mer forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann, og som det koster kommunen mer å behandle.

Forurensningsforskriften § 16-5 gir bestemmelser om hva kommunens lokale gebyrforskrift og gebyrregulativ kan inneholde. Kommunen må derfor regulere ordningen med tilleggsgebyr i sin lokale gebyrforskrift, enten ved å angi konkret i forskrift og gebyrregulativ hvilke typer av virksomhet som skal betale tilleggsgebyr og hvordan de skal beregnes, eller ved å gi en mer generell formulering om tilleggsgebyr og fastsette det konkrete gebyrkravet gjennom enkeltvedtak. Klifs generelle råd er at kommunen i størst mulig grad regulerer kravene gjennom forskrift og innskrenker bruken av enkeltvedtak til der de er helt nødvendige.

Gjensidig forståelse mellom anleggseier og næringsmiddelbedrift er viktig både ved inngåelse av avtaler om leveranse av vann, og i tilfeller der kommunen vedtar påslippskrav, evt. ønsker å få inngått en påslippsavtale. Både ved inngåelse av avtaler for leveranse av vann og når det vedtas påslippskrav, evt. inngås påslippsavtale, bør det avholdes et forberedende møte med gjensidig utveksling av informasjon som har betydning for regulering av forholdet mellom næringsmiddelbedrift og kommune. Det er spesielt viktig at det utarbeides gode rutiner for varsling for å motvirke at uforutsette

hendelser ved leveranse av drikkevann og påslipp av avløpsvann, fører til skade eller tap for noen av partene.

Det er vist eksempel på innhold i en avtale om leveranse av drikkevann, samt på enkeltvedtak om påslippskrav.

Vedtak om påslippskrav, evt. en påslippsavtale, bør være formulert kortfattet og presist. Påslippskrav skal følges opp av kommunen i ettertid, og dette arbeidet kan bli arbeidskrevende hvis reguleringen omfatter mange parametere og forhold knyttet til påslippet.

Vedtak om påslippskrav er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Saksbehandlingen må tilfredsstillende forvaltningslovens krav til enkeltvedtak. Det anbefales at enkeltvedtaket utformes som to dokumenter der brevet inneholder det juridiske og forvaltningsmessige, og vedlegget (kravdokumentet) inneholder de konkrete kravene. I formen vil en påslippsavtale være svært lik kravdokumentet i et enkeltvedtak.

English summary

This report is published in Norwegian by Norwegian Water BA (Norsk Vann BA).

Address: Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar, Norway
Phone: + 47 62 55 30 30
E-mail: post@norsk vann.no
Website: www.norwegian-water.no / www.norsk vann.no

Report no: 183 - 2011
Report title: Guidelines on the regulation of water and wastewater services to the food industry
Date of issue: 16th May 2011
Number of pages: 40

Keywords: Food processing industry
Industrial discharges to the municipal sewerage system
Surcharge for industrial discharges

Author: Ragnar Storhaug and Elisabeth Lyngstad, Aquateam A/S

ISBN: 978-82-414-0323-1
ISSN 1504-9884 (printed edition)
ISSN 1890-8802 (electronic edition)

Summary:

The food industry and the water treatment industry have collaborated in this project where the main aim was the development of a template to regulate the relationship between the owner of the water and wastewater treatment system (the municipality) and the food industry. The regulation is with respect to the supply of drinking water to the food industry and the discharge of wastewater from the industry to the municipal sewerage system. This report includes a brief review of the relevant laws and guidelines that are important in the regulation of this relationship.

If there is a need for regulation of the discharge of process wastewater to the municipal sewerage system, it is recommended that the municipality adopts the discharge requirements pursuant to section 15-A of the Pollution Control Regulations.

Pursuant to the Pollution Control Regulations § 16-5, the municipalities can establish a surcharge for wastewater that is more polluted than normal municipal wastewater. This is due to higher treatment costs for the process wastewater. The calculation of the surcharge is described in the Norwegian Water Report 149/2006.

It is recommended that preparatory meetings are held where a mutual exchange of information relevant for the regulation can occur. The preparation of good procedures for alarming of unforeseen events, both with regard to the supply of drinking water and discharge of process wastewater, is important.

This report provides an example of the content in an agreement for the supply of drinking water and the individual discharge requirements for process wastewater.

1. Bakgrunn for prosjektet

Næringsmiddelbedrifter er store VA-kunder som er kritisk avhengige av stabil og god vannforsyning, samt å ha muligheter til påslipp av prosessvann til kommunalt avløpsnett. Dette gjør at næringsmiddelbedriftene ofte har stor innvirkning på hvordan kommunens eller det kommunalt eide selskapets VA-system fungerer. For begge parter er det derfor særskilt viktig at avtaler og vedtak som regulerer forholdet mellom dem, er ryddige og entydige og trekker opp regler for hvordan partene skal samhandle dersom det oppstår problemer.

Utgangspunktet for vannforsyning er at en abonnent har krav på tilstrekkelige mengder vann med en kvalitet som er i overensstemmelse med drikkevannsforskriftens krav. Dette vil normalt framgå av standard abonnementsvilkår for vann- og avløpstjenestene som de fleste kommuner har vedtatt. I og med at tilgangen på tilstrekkelige mengder vann av en gitt kvalitet ofte er forutsetningen for næringsmiddelbedriftens produksjon, er det i mange tilfeller hensiktsmessig å regulere leveransen av vann i en separat avtale.

Prosessavløpsvannet fra en næringsmiddelbedrift inneholder normalt store mengder lett nedbrytbart organisk stoff, og i tillegg er ofte pH betydelig høyere enn det som er normalt for kommunalt avløpsvann. Prosessavløpsvannet representerer derfor en stor belastning på ledningsnett og renseanlegg. Også her vil det normalt framgå av kommunens standard abonnementsvilkår hva som kan føres til kommunalt avløpsnett. Som en følge av prosessavløpsvannets svært avvikende sammensetning i forhold til normalt kommunalt avløpsvann, er det ofte hensiktsmessig å regulere dette i en separat avtale, evt. ved at det fattes vedtak om påslippskrav slik at kommunen sikrer at:

- Renseanlegget/kommunen overholder kravene i sin utslippstillatelse og kravene til slamkvalitet
- Ledningsnett og renseanlegg blir beskyttet mot påvirkninger som kan medføre skade på materialer eller prosess (for eksempel korrosjon på betong og stål, prosessproblemer i biologisk og kjemisk rensetrinn etc.)
- Driftspersonellet beskyttes mot helseskadelig påvirkning

Prosessavløpsvannets avvikende sammensetning gjør at kostnadene for rensing blir høyere enn for tilsvarende volum med normalt kommunalt avløpsvann. Kapittel 16 i forurensningsforskriften gir kommunen hjemmel til å kreve inn et tilleggsgebyr som skal dekke disse merkostnadene. I rapporten beskrives en metode for beregning av tilleggsgebyr og for dokumentasjon av hvordan tilleggsgebyret er beregnet.

Hovedmålet for prosjektet er å utvikle en veiledning som kan benyttes når forholdet mellom kommune og næringsmiddelindustri skal reguleres, både ved leveranse av drikkevann og påslipp av industrielt avløpsvann. Veiledningen skal ta utgangspunkt i gjeldende regelverk og praksis og gi anbefalinger om nærmere regulering av vannleveranser, påslippskrav, varslingsrutiner, gebyrberegninger, ansvarsforhold mv.

Denne veiledningen er spesielt rettet mot næringsmiddelbedrifter som er for få og store til at det vil være naturlig å fastsette påslippskrav gjennom lokal forskrift. Næringsmiddelbedrifter er i dag en meget sammensatt bransje med produksjon av et stort spekter av produkter fra mange ulike råvarer, slik at regulering gjennom lokal forskrift er lite egnet.

Andre mindre virksomheter, f.eks. gatekjøkken, restauranter, butikker med ferskvaredisker etc., vil kunne reguleres ved lokale forskrifter, f.eks. for installasjon av fettavskiller. Annen type industri, f.eks. galvanoteknisk og metallbearbeidende industri, er heller ikke inkludert i målgruppen for prosjektet, selv om mange av de samme prinsippene og formuleringene kan benyttes også på denne typen industri.

Veiledningen er ment å fungere som et utgangspunkt når avtaler mellom kommuner og næringsmiddelbedrifter skal utarbeides eller påslippskrav formuleres.

Grunnlaget for avtaler og evt. påslippskrav foreligger i forskrifter og i ulike publikasjoner. Det er bare gitt kortfattede oppsummeringer av det mest relevante i disse. Ved behov er det gjort henvisninger til de aktuelle forskrifter og publikasjoner. De viktigste er:

- Forskrift 4. desember 2001 nr. 1375 om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften) med veiledning
- Forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), del 4 kapittel 15-A og del 4-A kapittel 16, med veiledning
- Forskrift 26. mars 2010 nr 489 om tekniske krav til byggverk (byggteknisk forskrift / TEK 10) til plan- og bygningsloven
- Kommunens abonnementsvilkår. KS/Kommuneforlaget har utgitt en mal for slike, "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp – administrative bestemmelser og tekniske bestemmelser", som mange kommuner har vedtatt
- Kommunens forskrift for vann- og avløpsgebyr og kommunens gebyrregulativ
- Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett – Veiledning (Norsk Vann rapport 149/2006)
- NS-EN 1852-2 Fettutskillere Del 2: Valg av nominell størrelse, installasjon, drift og vedlikehold

2. Definisjoner

Begrep	Forklaring
Analysebevis	Analyselaboratoriets svar med resultater fra analyse av prøven.
Biologisk forbehandling	Overføring av oppløst organisk stoff til partikulært materiale. Normalt skjer dette i biologiske reaktorer uten slamretur (for eksempel biofilm eller aktivslam). Ved påslipp til kommunalt nett fjernes det partikulære materialet i det kommunale renseanlegget.
Enkeltvedtak	Definisjonen av enkeltvedtak følger av forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b: "et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer". I dette tilfellet, virksomhet.
Industrielt avløpsvann	Avløpsvann som har vært benyttet til industrielle formål. Det industrielle avløpsvannet kan inneholde partikulært eller oppløst stoff (prosessavløpsvann) eller være oppvarmet (kjølevann).
Lokal forskrift	Lokal forskrift kan gjelde en eller flere kommuner. Definisjonen av forskrift er nedfelt i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav c: et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer". I denne sammenheng blir det et ubestemt antall virksomheter.
Normalt kommunalt avløpsvann	Jf. definerte grenseverdier for konsentrasjonen av SS, BOF ₅ , KOF, tot-P og tot-N side 16. Avløpsvann med konsentrasjonsverdier lavere enn de angitte grenseverdiene benevnes "normalt kommunalt avløpsvann".
Prosessavløpsvann fra næringsmiddelindustri	Industrielt avløpsvann fra næringsmiddelindustri unntatt kjølevann.
Prøvetakingsjournal	Dokumentasjon av kritiske parametere knyttet til prøvetakingen.
Prøvetakingsprogram	En forhåndsbestemt plan som angir prøvetakingspunkt, prøvetype, analyseparametere, samt hvilket tidspunkt som prøvene skal tas.
Påslipp	Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Normalt innebærer dette påslipp av prosessavløpsvann
Tilleggsgebyr	Avløpsgebyr som betales i tillegg til normalt avløpsgebyr, fordi avløpsvannet inneholder høyere forurensningskonsentrasjoner enn normalt kommunalt avløpsvann.

3. Rammebetingelser og relevant regelverk

3.1. Leveranse av drikkevann

Ved inngåelse av avtaler om leveranse av drikkevann er det viktig at begge parter kjenner til sine forpliktelser og forstår den andre partens forutsetninger og behov. I det etterfølgende gis en kortfattet beskrivelse av det viktigste regelverket som har betydning for leveranse av drikkevann. For mer utførlig omtale henvises til veiledningsmateriale som er utarbeidet, samt til Norsk Vanns bok "Vann og avløpsrett" /1/.

3.1.1. Drikkevannsforskriften

Drikkevannsforskriften /2/ er av sentral betydning ved leveranse av vann både til husholdningsabonnenter og til virksomheter. Ved leveranse av vann til næringsmiddelindustrien, er det særlig bestemmelsene om beredskap (§ 11 Krav til leveringssikkerhet og beredskap) og kvalitet (§ 12 Krav til kvalitet) som er sentrale. Kvalitetskravene i drikkevannsforskriften skal overholdes ved leveranse av vann til alle abonnenter. Det anbefales ikke at kommunen, i avtale med f.eks. næringsmiddelbedrifter, inngår avtaler om leveranse av vann med en kvalitet som er skjerpet i forhold til kravene i drikkevannsforskriften.

3.1.2. Kjøpslovene

Levering av vann til forbruker faller inn under forbrukerkjøpsloven (lov nr. 34 av 21.06.2002 om forbrukerkjøp). Dette framgår direkte av § 2 pkt. b.

For vannleveranse utenfor forbrukerforhold er reglene mer uklare. Relevant lov er eventuelt kjøpsloven (lov nr. 27 av 13.05.1988 om kjøp). Om levering av vann fra vannverk går inn under denne, er ikke fastlagt i loven. Justisdepartementet framholdt imidlertid i proposisjonen til forbrukerkjøpsloven at kjøpsrettslige regler var anvendelige på levering av vann. En gjør derfor sannsynligvis klokt i å legge til grunn at vannleveranse utenfor forbrukerforhold går inn under kjøpsloven.

Levering av industrielt avløpsvann (påslipp) reguleres ikke av kjøpslovene, men av forurensningsloven og forurensningsforskriften.

I kapittel 3.5 i Vann- og avløpsrett /1/ er det gjort en bred drøfting av kommunens ansvar ved mangler i vannforsyningen og ved avløpshåndteringen.

3.1.3. Standard abonnementsvilkår for vann og avløp

KS/Kommuneforlaget har utarbeidet en mal for kommunale abonnementsvilkår for vann og avløp, kalt "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp, administrative bestemmelser og tekniske bestemmelser" (2008) /3/ og /4/. Mange kommuner har vedtatt dette fullt ut som sine kommunale abonnementsvilkår, som gir rammebetingelser for forholdet mellom kommune som leverandør av VA-tjenester og abonnentene (både husholdninger og annen type virksomhet).

En sentral bestemmelse er administrative bestemmelser pkt. 3.9 Vannkvalitet og trykk. Pkt. 3.9 angir at drikkevannsforskriftens bestemmelser gjelder som minimumskrav. Kommunen kan med Mattilsynets godkjenning avvike fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet for en avgrenset periode, dersom kravene ikke kan oppfylles før utbygging av nytt vannbehandlingsanlegg e.l. er gjennomført. Kommunen skal informere abonnentene om slike avvik fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet. Næringsabonnenter med særskilt behov kan inngå avtale med kommunen om hvilke kvalitetsavvik de vil ha varsel om. I en avtale mellom kommunen og en næringsmiddelbedrift må det angis hvilke punkter i de generelle abonnementsvilkårene som erstattes av avtalen.

Enkelte kommuner har utarbeidet alternative versjoner av slike avtalevilkår. Dette gjelder bl.a. kommunene i Drammensdistriktet gjennom prosjektsamarbeidet "Godt Vann", som omfatter ni kommuner /5/. Disse gir mer utførlige bestemmelser om partenes rettigheter og plikter i forbindelse med vann- og avløpstjenester. Spesielt kan nevnes at regler om varsling og informasjon om forhold i løpende drift er behandlet særskilt i et eget punkt. Ifølge disse skal kommunen informere om tiltak som kan medføre skade eller vesentlig ulempe for abonnenten, f.eks. restriksjoner på vannforsyning, reduksjon eller avstenging av vanntilførsel, arbeid som kan medføre frostskaade, tilstopping, misfarget vann o.a. For levering av vann er det gitt en egen bestemmelse om at abonnenter som har spesielle krav til kvalitet, f.eks. på grunn av bruk av vann i matproduksjon, selv må klarlegge kravene og sørge for å få dem ivarettatt gjennom f.eks. egen avtale med kommunen, installasjon av eget renseanlegg e.l. Avtale om levering av vann mellom kommune og næringsmiddelbedrift er et eksempel på at spesielle krav hos en abonnent blir ivarettatt av en avtale.

3.2. Påslipp av industrielt avløpsvann

3.2.1. Relevant regelverk

Forurensningsforskriften kapittel 15A og kommunens abonnementsvilkår er det mest sentrale regelverket ved påslipp av industrielt avløpsvann fra næringsmiddelbedrifter til kommunalt avløpsnett.

Mange kommuner har vedtatt abonnementsvilkår for vann og avløp. Når det gjelder avløp inneholder ofte abonnementsvilkårene generelle krav til avløpsvann som skal tilføres kommunalt avløpsnett. I "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp, administrative bestemmelser" fra KS/Kommuneforlaget /3/ er dette behandlet i pkt. 3.11 Ekstraordinære vannuttak/påslipp og i pkt 3.12 Påslippenes beskaffenhet. Formuleringen i abonnementsvilkårene er forholdsvis generell i formen, og for næringsmiddelbedrifter vil det normalt være behov for mer detaljert regulering. Det er da to aktuelle hovedløsninger:

- Påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften kapittel 15A
- Privatrettslig avtale (påslippsavtale). Næringsmiddelbedriften og kommunen inngår en privatrettslig avtale om påslippets mengde, sammensetning, varsling og andre forhold knyttet til påslippet

Avhengig av hvilken form kommunen velger for å regulere påslippet, vil han komme i to ulike posisjoner i forhold til virksomheten.

3.2.2. Påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4

Kapittel 15A i forurensningsforskriften gir kommunen et rettslig grunnlag for å fastsette krav til nye og eksisterende påslipp til avløpsnettet i de tilfeller det ikke foreligger utslippstillatelse, eller utslippstillatelsen fra statlig forurensningsmyndighet ikke i tilstrekkelig grad ivaretar diverse hensyn som gjelder avløpsnett og avløpsrensning. Bestemmelsen i § 15A-4 er som følger /6/:

" I tillegg til eventuelle krav fastsatt i utslippstillatelse av statlig forurensningsmyndighet kan kommunen i enkeltvedtak eller i forskrift ved påslipp av avløpsvann til offentlig avløpsnett fra virksomhet fastsette krav om:

- a) innhold i og mengde av avløpsvann eller i særlige tilfeller renseseffekt,*
- b) fettavskiller, sandfang eller silanordning for avløpsvann med tilhørende vilkår,*
- c) tilrettelegging for prøvetaking og mengdemåling av avløpsvann,*
- d) varsling av unormale påslipp av avløpsvann, og*
- e) utslippskontroll og rapportering av fastsatte krav til avløpsvann og avløpsgebyrer.*

Krav i medhold av første ledd kan kun fastsettes for å sikre at:

- 1) avløpsanlegget kan overholde utslippskrav,*
- 2) avløpsanlegget og dertil hørende utstyr ikke skades,*
- 3) driften av avløpsanlegget med tilhørende slambehandling ikke vanskeliggjøres,*
- 4) avløpsslammene kan disponeres på en forsvarlig og miljømessig akseptabel måte, eller*
- 5) helsen til personalet som arbeider med avløpsnett og på renseanlegget beskyttes.*

Med avløpsvann fra virksomhet menes alt avløpsvann fra bygninger og anlegg som benyttes i handel, industri, transport, herunder veier, og annen virksomhet unntatt avløpsvann fra husholdninger.

Kommunen kan i forskrift fastsette søknadssystem med standardkrav for nye påslipp fra virksomhet eller påslipp fra virksomhet som økes vesentlig og gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av dette.

Kommunen kan i forskrift forby påslipp av oppmalt matavfall til offentlig avløpsnett fra virksomhet og husholdning. Slike påslipp er forbudt fra 1. januar 2007 såfremt ikke kommunen i forskrift gjør unntak fra forbudet."

Kommunen vil kunne benytte både lokal forskrift og enkeltvedtak for å regulere påslipp fra virksomheter generelt. Bruk av lokal forskrift er aktuelt å benytte når mange likeartede virksomheter har påslipp til avløpsnett /7/. Bruk av lokal forskrift for å regulere påslipp fra næringsmiddelbedrifter og andre industribransjer er i praksis lite aktuelt fordi dette blir urasjonelt. Selv i de største byene i Norge er det ikke tilknyttet tilstrekkelig mange næringsmiddelbedrifter til det kommunale nettet, til at en lokal forskrift vil være egnet. Bruk av enkeltvedtak er derfor det som i det etterfølgende vil bli beskrevet når det gjelder regulering av påslipp til kommunalt nett fra næringsmiddelbedrifter med hjemmel i § 15A-4.

For regulering av utslipp av fettholdig avløpsvann fra gatekjøkken, restauranter, ferskvedisker og lignende, er lokal forskrift et godt egnet virkemiddel som blir benyttet av mange kommuner.

Det er viktig at kommunen har en riktig forståelse av sin rolle når det stilles påslippskrav som er hjemlet i forurensningsforskriften § 15A-4, men også ved inngåelse av påslippsavtaler.

Kommunens myndighet ved fastsetting av påslippskrav er begrenset til krav som skal sikre at kommunens spesielle interesser blir ivaretatt, se § 15 A-4 annet ledd. I den utstrekning bedriftens utslippstillatelse også ivaretar disse hensynene, er kommunens krav begrenset til nødvendige tilleggskrav. Hvis bedriften ikke har krav om utslippstillatelse, må kommunen fortsatt holde seg innenfor hensynene etter § 15 A-4 annet ledd.

Saksbehandlingen må følge forvaltningslovens krav, f.eks. krav til forhåndsvarsling og oppfordring til å innsende uttalelse innen fastsatt frist, jf. forvaltningsloven § 16. Kravene skal begrunnes i vedtaket, jf. § 24. Forvaltningslovens omgjøringsregler gjelder. Klageinstans er fylkesmannen, jfr. forurensningsforskriften § 41-5 første ledd.

Bruk av påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4 er bl.a. beskrevet i kommentarer til forurensningsforskriften /8/, veiledning til kommunene fra Klif /7/ og i Norsk Vanns bok "Vann- og avløpsrett" /1/. For videre utdyping av temaet henvises til dette veiledningsmaterialet.

3.2.3. Påslippsavtale

Kommunen har i kraft av sin eierstilling til ledningsnett og rensaneanlegg anledning til å inngå privatrettslige påslippsavtaler med virksomheter som har påslipp til avløpsnettet.

En privatrettslig avtale kan utformes på en funksjonell og helhetlig måte og det er ingen begrensninger, så fremt enighet oppnås. Slik avtale må imidlertid håndheves privatrettslig og kan ikke håndheves ved forurensningslovens regler om pålegg og tvangsmidler. Kommunen vil derfor få et håndhevingsproblem ved at den i disse sakene må opptre som privat avtalepart og i andre saker som offentlig myndighet (forurensningsmyndighet).

3.2.4. Valg av påslippsavtale eller påslippskrav med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4

For en kommune vil det være et prinsipielt valg om man skal benytte påslippsavtaler eller vedta påslippskrav med hjemmel i § 15A-4. Det er mange eksempler på at privatrettslige påslippsavtaler fungerer utmerket, men en privatrettslig avtale er ikke knyttet opp mot det gjeldende lovverket innen forurensningsområdet på samme måte som når et enkeltvedtak etter § 15A-4 er benyttet. Det anbefales derfor at kommunen mest mulig bruker enkeltvedtak med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4.

Når en kommune skal vurdere om det skal stilles påslippskrav overfor en virksomhet, må det gjøres en del avklaringer før arbeidet med utforming av påslippskravene kan starte. Det første som må avklares, er om virksomheten har utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet (Klif eller fylkesmannen) eller ikke.

1. Virksomheten har ikke utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet

Kommunen bør ta kontakt med statlig forurensningsmyndighet (for næringsmiddelbedrifter er dette fylkesmannen) for å avklare om dette er en virksomhet som skal ha utslippstillatelse. Det er viktig at kommunen ikke setter seg i en situasjon der det gis tillatelse til påslipp fra en virksomhet som driver uten utslippstillatelse, hvis virksomheten er av en type og omfang som krever dette.

Hvis statlig forurensningsmyndighet konkluderer med at virksomheten skal ha utslippstillatelse, bør kommunen henvise virksomheten til å søke utslippstillatelse før den starter opp driften. Er bedriften i gang og utslippet allerede etablert, vil kommunen kunne fastsette midlertidige krav til påslippet inntil spørsmålet om utslippstillatelse er avklart. En søknad om utslippstillatelse vil i henhold til forurensningsloven bli oversendt kommunen til uttalelse. Kommunen bør da angi hvilke krav den ønsker fastsatt og søke å få forurensningsmyndigheten til å innarbeide disse mest mulig i utslippstillatelsen.

Hvis statlig forurensningsmyndighet konkluderer med at virksomheten ikke trenger å ha utslippstillatelse, kan kommunen starte arbeidet med å gi påslippskrav til virksomheten. Vurderingen fra statlig forurensningsmyndighet om at virksomheten ikke trenger utslippstillatelse for utslipp til vann, bør være skriftlig. Det første kommunen deretter bør gjøre er å avklare om bestemmelsene i § 15A-4 (se kap. 3.2.2) gir hjemmel for å stille påslippskrav.

2. Virksomheten har utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet

Hvis virksomheten har utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet, må kommunen avklare om denne i tilstrekkelig grad gir dekning for kommunens behov for å stille krav til påslippet. Kommunen kan ikke stille de samme kravene, eller lempeligere krav enn statlig forurensningsmyndighet, bare for å få tilgang til virksomheten. Det må stilles strengere krav eller andre krav innenfor rammene som er hjemlet i § 15A-4.

Hvis utslippstillatelsen fra statlig forurensningsmyndighet ikke i tilstrekkelig grad dekker kommunens behov med hensyn til å overholde egen utslippstillatelse, vedlikehold og drift

av eget avløpsanlegg, disponering av avløpsslam og helsen til avløpsanleggets personell, kan kommunen stille påslippskrav til virksomheten, jf. § 15A-4. Hvis utslippstillatelsen fra statlig forurensningsmyndighet ivaretar hensynene som er beskrevet i det foranstående, er det ikke noen grunn for kommunen å stille påslippskrav over for virksomheten.

Bruk av tilleggsgebyr er særlig aktuelt ved påslipp av industrielt avløpsvann fra næringsmiddelbedrifter. Slikt krav er eventuelt hjemlet i forurensningsforskriften kapittel 16 og kommunens lokale forskrift om vann- og avløpsgebyr og gebyrregulativ og vil enten være uttømmende regulert i disse eller være et selvstendig enkeltvedtak, atskilt fra vedtaket om påslippskrav.

3.2.5. Påslipp til interkommunalt renseanlegg

Når avløpsrensingen foregår ved et interkommunalt avløpsrenseanlegg (IKS), er normalt næringsmiddelbedriftene tilknyttet ledningsnett som eies og drives av eierkommunene til det interkommunale selskapet. For å oppnå mest mulig like betingelser for bedrifter innen samme område, bør eierkommunene samordne krav og betingelser for påslipp. Dette er nærmere omtalt i Norsk Vann rapport 149/2006, kapittel 8 /9/.

I tilfeller der virksomheten er knyttet til kommunens avløpsnett som igjen er tilknyttet et interkommunalt avløpsrenseanlegg, er det kommunen som eier ledningsnett der virksomheten er tilknyttet, som vedtar påslippskravene med hjemmel i § 15A-4.

Påslippskravene kan omfatte så vel behovet i forhold til kommunens egne avløpsanlegg som i forhold til det interkommunale anlegget. Det interkommunale selskapet vil normalt ikke være part direkte i forhold til abonnenten, bare i forhold til den enkelte kommune.

3.2.6. Når et interkommunalt selskap er ansvarlig for ledningsnett i kommunene samt rensingen av avløpsvannet

Til nå har ca. 5 kommuner i Norge organisert hele VA-virksomheten sin i et kommunalt aksjeselskap, og 2 kommuner har organisert virksomheten i et IKS som totalselskap, med ansvar helt fram til abonnent. Det normale er "engrosselskap" (IKS) som kun produserer drikkevann til, eller renser avløpsvannet fra eierkommunene. Det vil si at ca. 7 kommuner har overført totalansvaret for tjenesten helt frem til abonnent til et kommunalt/ interkommunalt eid selskap, og selskapet er derfor den som forvalter eierskapet til ledningsnett på vegne av kommunen. Et sentralt spørsmål er da om kommunen kan overføre sin myndighet som forurensningsmyndighet til det interkommunale selskapet. Problemstillingen er vurdert av Klif /10/, og Klif konkluderte med at kommunen ikke kan videredelegere myndighet som kommunen får gjennom forskrift, uten særskilt grunnlag. Slikt grunnlag finnes ikke for § 15A-4. Følgelig må de enkelte eierkommunene selv fatte slike vedtak. Det interkommunale selskapet kan imidlertid forberede sakene, slik at det kun er det formelle enkeltvedtaket som fattes av kommunen.

3.2.7. Tilleggsgebyr

Grunnlag

I medhold av forurensningsforskriften § 16-5 fjerde ledd, kan kommunen fastsette ulike gebyrsatser for avløpsvann som forurensningsmessig avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann. Dette innebærer at det kan fastsettes høyere gebyrsats for avløpsvann som er mer forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann, og som det koster kommunen mer å behandle. Tilsvarende kan kommunen fastsette en lavere gebyrsats for avløpsvann som er mindre forurenset enn vanlig kommunalt avløpsvann og som kommunen har mindre kostnader med å behandle /1/. I det etterfølgende omtales påslipp av industrielt avløpsvann som er mer forurenset enn normalt kommunalt avløpsvann. Det er vanskelig å gi generelle retningslinjer vedrørende industrielt avløpsvann som er mindre forurenset

enn normalt kommunalt avløpsvann. Der denne problemstillingen er aktuell, må det vurderes i hvert enkelt tilfelle om og eventuelt hvordan et redusert gebyr skal beregnes. For påslipp av kjølevann finnes andre alternativer, f.eks. påslipp til overvannsnett der det er mulig.

Det varierer fra kommune til kommune om adgangen til å ilegge tilleggsgebyr utnyttes.

Forurensningsforskriften § 16-5 gir bestemmelser om hva kommunens lokale gebyrforskrift og gebyrregulativ kan inneholde. Kommunen må derfor regulere ordningen med tilleggsgebyr i sin lokale gebyrforskrift, enten ved å angi konkret i forskrift og gebyrregulativ hvilke typer av virksomhet som skal betale tilleggsgebyr og hvordan de skal beregnes, eller ved å gi en mer generell formulering om tilleggsgebyr og fastsette det konkrete gebyrkravet gjennom enkeltvedtak. Klif's generelle råd er at kommunen i størst mulig grad regulerer kravene gjennom forskrift og innskrenker bruken av enkeltvedtak til der de er helt nødvendige.

I tilfeller der det ikke er aktuelt å stille påslippskrav utover fylkesmannens utslippstillatelse, kan kommunen ilegge tilleggsgebyr og sette krav til prøvetaking og rapportering m.v. med hjemmel i § 16-5 i forurensningsforskriften og kommunens gebyrforskrift.

Ved påslipp fra næringsmiddelindustri er det påslipp av avløpsvann som er mer forurenset enn normalt kommunalt avløpsvann som er aktuelt, og kommunen kan gi et tilleggsgebyr for forurensningsmengden som går ut over grenseverdiene for det som benevnes som "normalt kommunalt avløpsvann" (se tabell 1):

Tabell 1. Grenseverdier for normalt kommunalt avløpsvann /9/

Parameter	Konsentrasjonsgrense for "normalt kommunalt avløpsvann" (mg/l)
Organisk stoff (KOF)	≤ 600
Organisk stoff (BOF ₅)	≤ 300
Total fosfor (tot-P)	≤ 10
Suspendert stoff (SS)	≤ 400
Total nitrogen (tot-N)	≤ 60

Definisjonen av "normalt kommunalt avløpsvann" er blant annet gitt i Norsk Vann rapport 149/2006 /9/ og bygger på det som til nå har vært allment aksepterte verdier innen bransjen.

Konsentrasjonsgrensene for kommunalt avløpsvann er ikke å betrakte som en øvre grenseverdi for påslippet, men markerer at ved forurensningskonsentrasjoner over grenseverdiene i tabell 1, kan kommunen kreve et tilleggsgebyr som kompensasjon for de ekstra kostnadene som påløper ved behandling av avløpsvannet fra virksomheten.

Maksimale forurensningskonsentrasjoner som ikke skal overskrides ved påslippet, må eventuelt defineres konkret i påslippskravene eller påslippsavtalen.

Valg av parametere ved beregning av tilleggsgebyr

Før påslipp av prosessavløpsvannet til kommunalt avløpsnett, vil det kunne ha gjennomgått ulike grader av forbehandling. Grovt sett kan forbehandlingen deles inn i 3 hovedgrupper (se tabell 2):

Tabell 2. Hovedtyper av prosessavløpsvann fra næringsmiddelbedrifter og parameterutvalget som bør benyttes ved beregning av tilleggsgebyr

Kategori	Type avløpsvann	Egnet parameterutvalg ved beregning av tilleggsgebyr
1	Prosessavløpsvann som ikke er biologisk forbehandlet 1).	SS, KOF, (BOF ₅), tot-P, tot-N
2	<p>Biologisk forbehandlet prosessavløpsvann, uten slamseparasjon. Prosessavløpet forbehandles i en biologisk reaktor (aktivslam eller biofilm). Dette fører til at oppløst organisk stoff overføres til partikulært organisk stoff (slam). Vann- og slamfase føres til kommunalt nett. I dette tilfellet har bedriften selv utført hoveddelen av den biologiske rensingen. Kommunenes merarbeid knytter seg i hovedsak til å ta ut slammet fra vannfasen og viderebehandle dette i slambehandlingsprosessen.</p> <p>Ved lange overføringsledninger med lav strømningshastighet, kan det være risiko for sedimentering av slam med tilhørende luktproblemer. I slike tilfeller er biologisk forbehandling som nevnt foran lite egnet.</p>	SS, KOF _{filtrert} , (BOF _{5filtrert}), tot-P _{filtrert} , tot-N _{filtrert}
3	Biologisk rensset prosessavløpsvann med slamseparasjon. Bedriften har selv utført en fullstendig biologisk rensing av avløpsvannet (dette er sjeldent aktuelt).	SS, KOF, (BOF ₅), tot-P, tot-N

1) I denne kategorien inngår også prosessavløpsvann som har passert fettutskiller og/eller sil og/eller kjemisk felling/flotasjon før påslipp til kommunalt nett

Figur 1. Renseanlegg for biologisk forbehandling av avløpsvann fra en næringsmiddelbedrift

Ulike metoder for beregning av tilleggsgebyr er benyttet. Noen av beregningsmetodene tar utgangspunkt i lokale forhold og egner seg ikke for generell beskrivelse. Den mest benyttede metoden (eller varianter av denne) er nærmere beskrevet i Norsk Vann rapport 149/2006 /9/.

Metoden tar utgangspunkt i en beregnet spesifikk behandlingskostnad for hver parameter, for eksempel kr pr. kg KOF. Det anbefales å benytte KOF som parameter for organisk stoff, fordi usikkerheten i BOF₅ - analysen er forholdsvis høy ($\pm 25\%$). Den spesifikke behandlingskostnaden må beregnes for hvert enkelt renseanlegg, og den vil være avhengig av hvilken prosesskombinasjon som benyttes på det kommunale avløpsrenseanlegget. I Norsk Vann rapport 149/2006 er følgende prosessalternativ beskrevet:

- Primærrensing – Fjerning av suspendert stoff
- Sekundærrensing, uten biologisk rensetrinn – Tilsvarende kjemisk rensing (primær- og sekundærfelling)
- Sekundærrensing, med biologisk rensetrinn – Tilsvarende tradisjonelle biologisk-kjemiske renseanlegg
- Tertiærrensing (sekundærrensing med fosforfjerning og nitrogenfjerning) – Tilsvarende biologisk-kjemiske renseanlegg med nitrogenfjerning

Primærrensing og sekundærrensing uten biologisk rensetrinn er lite aktuelt mht. mottak av ubehandlet prosessavløpsvann (kategori 1 i tabell 2) fra næringsmiddelindustrien, fordi den høye andelen av oppløst organisk stoff gjør det svært vanskelig å overholde kravene til sekundærrensing. Kravene til primær, sekundær og tertiærrensing følger av forurensningsforskriften § 14.2-4 /6/.

Ved bruk av beregningsmetoden som er beskrevet i rapport 149/2006 /9/, må man gjennom følgende arbeidstrinn når avløpsgebyret for virksomheten skal beregnes (se tabell 3):

Tabell 3. Trinnvis framstilling av hvordan tilleggsgebyret beregnes

Trinn	Beregning
1	Beregning av normalt avløpsgebyr for virksomheten Normalt avløpsgebyr beregnes på grunnlag av målt avløpsmengde fra virksomheten og satsene for ordinært avløpsgebyr i kommunen.
2	Beregning av grunnlag for tilleggsgebyr
	2.1 Beregning av forurensningsmengden som det skal betales tilleggsgebyr for. På renseanlegg med biologisk forrensing uten slamseparasjon (kategori 2 i tabell 2) benyttes filtrerte prøver.
	2.2 Beregning av grunnenhetspris (E) Ved beregning av grunnenhetsprisen forutsettes det at det eksisterer et gitt forhold mellom de 4 forurensningsparameterne (SS, KOF/BOF ₅ , tot-P og tot-N der det er aktuelt). Forholdet er avhengig av hvilket av de 4 prosessalternativene som benyttes.
	2.3 Beregning av spesifikk behandlingskostnad ved det kommunale avløpsrenseanlegget, dvs. kostnaden for å fjerne 1 kg SS (kr/kgSS), 1 kg KOF (kr/kg KOF) eller 1 kg BOF ₅ (kr/kg BOF ₅), 1 kg tot-P (kr/kg P) og 1 kg tot-N (kr/kg N).
3	Beregning av samlet tilleggsgebyr Beregnet forurensningsmengde som det skal betales tilleggsgebyr for (2.1) multipliseres med enhetskostnadene som er beregnet i 2.3.

I Norsk Vann rapport 149/2006 /9/, er det vist eksempel på hvordan beregningen gjennomføres. Den nevnte rapporten inneholder ingen anvisninger mht. antall prøver som bør legges til grunn for beregning av tilleggsgebyret, eller hvordan middelkonsentrasjonen i prosessavløpsvannet fra bedriften skal beregnes. Dagens

praksis varierer betydelig. Et hovedkrav er imidlertid at prøvetakingen skal være representativ. Som en veiledning for fastsettelse av antall prøver, kan samme prinsipp som benyttes ved fastsettelse av antall kontrollprøver ved kommunale avløpsrensaneanlegg, benyttes. Mengden organisk stoff i tabell 4 er en grov omregning fra antall personekvivalenter (pe) som avgjør prøveantallet pr. år iht. § 14.11 i forurensningsforskriften. Dette prinsippet innebærer at tilført mengde organisk stoff (avløpsanleggets størrelse) avgjør hvor mange prøver som skal tas. Antall prøver vil stort sett ligge fast fra år til år. Som en veiledning for fastsettelse av antall prøver kan følgende benyttes (se tabell 4):

Tabell 4. Veiledende antall prøver som bør legges til grunn ved beregning av tilleggsgebyr

Årlig påslipp av organisk stoff 1)		Antall prøver pr. år
BOF ₅ (tonn pr. år)	KOF (tonn pr. år)	
< 25	< 50	6
25 – 250	50 – 500	12
>250	>500	24

1) For bedrifter med forrensaneanlegg er det tilført mengde til forrensaneanlegget som legges til grunn

Hvis for eksempel bedriften har et årlig utslipp på mer enn 500 tonn KOF, skal det tas 24 prøver. Dette betyr at det skal tas 24 prøver som skal analyseres for parametrene som inngår i kontrollprogrammet. Hvis kontrollprogrammet krever analyse av SS, KOF og tot-P, betyr dette at det hvert år vil foreligge 24 verdier av de nevnte parametrene.

Figur 2. Eksempel på prøvetakingspunkt ved påslipp av prosessavløpsvann fra en meieribedrift

Prøvetakingen må tilpasses produksjonsperiodene hvis det ikke er kontinuerlig drift ved bedriften. Det er mange eksempler på lokalt tilpassede prøvetakingsprogrammer. Kommunen bør dokumentere hvordan tilleggsgebyret framkommer. Dokumentasjonen bør som et minimum inneholde:

- Dokumentasjon av hvordan gebyrpliktig forurensningsmengde er beregnet, se eksempel i tabell 5 nedenfor
- Beregnet gebyrpliktig forurensningsmengde av de aktuelle forurensningsparametere
- Kommunens enhetskostnader for de aktuelle forurensningsparametrene (kr. pr. kg KOF, BOF₅, tot-P og tot-N)

Tabell 5. Eksempel på beregning av gebyrpliktig forurensningsmengde

Prøve- periode	Vannføring i prøvetakings- døgnet Q_p (m ³ /d)	KOF (mg/l)	Tilført mengde organisk stoff Org_p (kg KOF/d)	Middelkonsentrasjon på årsbasis ($KOF_{\text{år}}$) = Sum Org_p /Sum Q_p $KOF_{\text{år}} = 87035 \cdot 1000 / 35969$ mg/l $KOF_{\text{år}} = 2420$ mg/l $KOF_{\text{renseeff}} = 88\%$ (midlere renseseffekt på årsbasis for det kommunale avløpsrenseanlegget) Årlig prosessavløpsmengde = 224806 m ³ Gebyrpliktig forurensningsmengde = $224806 \cdot (2,420 - 0,600) \cdot 88 / 100$ Gebyrpliktig forurensningsmengde = 360049 kg KOF
1	2 000	2 480	4960	
2	1 736	1 850	3212	
3	1 342	3 000	4026	
4	1 587	4 230	6713	
5	1 071	2 270	2431	
6	1 512	2 420	3659	
7	1 328	1 140	1514	
8	1 001	2 640	2643	
9	1 465	1 890	2769	
10	1 194	2 650	3164	
11	1 267	1 280	1622	
12	1 159	3 300	3825	
13	401	269	108	
14	2 067	1 590	3287	
15	1 799	1 640	2950	
16	1 766	2 520	4450	
17	587	620	364	
18	1 960	1 900	3724	
19	1 251	2 710	3390	
20	2 093	2 740	5735	
21	1 856	2 420	4492	
22	2 089	3 210	6706	
23	2 323	3 690	8572	
24	1 115	2 440	2721	
Sum	35969		87035	

3.2.8. Reaksjoner ved brudd på påslippskrav

Tilleggsgebyr er ingen reaksjon mot brudd på påslippskrav, men et spesialgebyr for å dekke kommunens merkostnader ved lovlige påslipp av avløpsvann som avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann.

Påslipp som avviker fra fastsatte krav, kan imidlertid medføre spesielle reaksjoner. De viktigste er:

- Det påpekes overfor virksomheten at utslippet er ulovlig og at dette må rettes opp i samsvar med utslippstillatelsen gitt av fylkesmannen eller Klif, eller av kommunen gitt som påslippskrav. Melding om at dette er rettet opp skal sendes fylkesmannen/Klif/kommunen innen en fastsatt frist.
- Det kan i forbindelse med krav om melding etter punktet over fastsettes vedtak om tvangsmulkt etter forurensningsloven § 73. Tvangsmulkt vil da påløpe dersom ikke melding om retting er mottatt innen en fastsatt frist. Om bruk av tvangsmulkt, se Klifs veiledning TA-2758/2011 /12/.

- Alvorlige brudd på kravene kan også være straffbare. Selv om ingen enkeltperson kan straffes, kan virksomheten like fullt straffes dersom forholdet er brudd på en regel eller et krav og årsaken er feil fra virksomhetens side. Hovedreglene her er forurensningsloven § 78 og straffeloven §§ 48 a og b. Eventuell straff vil normalt være bøtStraff. Forholdet må etterforskes av politiet som straffesak og straff ilegges av domstolene eller vedtas av virksomheten gjennom et forelegg utstedt av politiet. Slikt forelegg kan prøves for domstolene. Om bruk av straff, se Klifs veiledning TA-1893/2002 /13/.
- Overtredelser kan også gi grunnlag for krav om skadeserstatning. Dette forutsetter at det ulovlige påslippet medfører økonomisk skade eller tap. Eksempel er merutgifter for kommunen til ekstra rensing av påslipp, eller miljøskade ved at skadelige påslipp føres videre ut i resipient. Ansvar for forurensingsskade er regulert i forurensningsloven kapittel 8.

4. Prosessen med å utforme et påslippsvedtak eller inngå en avtale

4.1. Generelt

Gjensidig forståelse mellom kommune og næringsmiddelbedrift er viktig både ved inngåelse av avtaler om leveranse av vann og i tilfeller der kommunen vedtar påslippskrav, evt. ønsker å få inngått en påslippsavtale. Det bør derfor legges ned en innsats i å beskrive og skape forståelse for rammebetingelsene som gjelder både for kommunens og næringsmiddelbedriftens virksomhet.

Ved leveranse av vann gjelder i store trekk de samme kravene som ved leveranse av vann til vanlige husholdningsabonnenter. Ved påslipp av industrielt avløpsvann vil uforutsette hendelser/uhell, eller manglende prosedyrer eller manglende etterlevelse av prosedyrer i næringsmiddelbedriften, kunne få omfattende konsekvenser ved det kommunale avløpsrensaneanlegget. Som eksempel kan nevnes:

- Gassdannelse (for eksempel H₂S), luktproblemer og korrosjon i transportsystemet
- Det biologiske rensetrinnet har en maksimal behandlingseffekt. Støtbelastninger, eller lengre perioder med høy belastning som overskrider dimensjonerende kapasitet, vil kunne føre til nedsatt renseseffekt og overskridelse av gjeldende renseskrav. Dette kan igjen føre til krav om utvidelse av renseskapasiteten
- Økte utslipp kan føre til skjerpede krav til rensaneanlegget, eksempelvis krav om nytt biologisk trinn
- For høy eller raskt varierende pH vil kunne medføre at den kjemiske fellingsprosessen for fjerning av fosfor settes ut av spill og gjeldende renseskrav overskrides
- Overutslipp eller uforutsette utslipp kan føre til betydelige driftsproblemer og merarbeid for driftspersonalet på rensaneanlegget, uten at det nødvendigvis fører til en overskridelse av gjeldende renseskrav
- Gjentakende varslinger av uforutsette utslipp eller overutslipp fra næringsmiddelbedriften fører ikke nødvendigvis til at driftsproblemene for det kommunale rensaneanlegget elimineres

Dette er eksempler på forhold som bør gjennomdrøftes i ett eller flere forberedende møter før påslippskrav utformes eller evt. påslippsavtale inngås. Kommunen bør ikke bare vedta påslippskrav med en klagefrist som er iht. kravene etter forvaltningsloven, eller evt. sende over et avtaleforslag til bedriften, men ha en god dialog med bedriften i forkant. Eksempler på temaer som bør behandles i forberedende møte(r) mellom kommune og bedrift, er vist i kap. 4.2.

Når kommunen starter arbeidet med å utarbeide et påslippsvedtak eller en påslippsavtale, er det viktig at det har foregått en intern koordinering (politisk, plan- og bygg, forvaltning, VA-drift), slik at kommunen framstår med en enhetlig holdning til påslippssaken.

4.2. Eksempler på forhold som bør klarlegges i forberedende møte

4.2.1. Leveranse av vann

Hensikten med møtet er å avklare basis for avtalen, klarlegge om bedriften har spesielle krav utover det som dekkes opp av kommunens abonnementsvilkår for leveranse av vann, samt kartlegge/forklare begge parters behov og diskutere løsninger.

Informasjon fra bedriften til kommunen:

- Type produksjon
- Organisering - hvem i bedriften er ansvarlig for ulike områder i tilknytning til vannforsyningen (kvalitet, prøvetaking, osv.)
- Vannforbruksmønster (middel, høyt, lavt), evt. sesongvariasjoner
- Kritiske perioder for vannforsyningen til bedriften (for eksempel ukedager eller perioder av året)
- Krav til trykk (min. og maks.)
- Evt. vannbehov til sprinkleranlegg
- Følsomhet mht. svingninger i vannkvalitet innenfor kravene i drikkevannsforskriften
- Planer for produksjonsendringer, vannforbruk (mengde og forbruksmønster)
- Avklare grensesnittet kommune/bedrift, i hvilket punkt overtar bedriften "ansvaret" for vannet og kvaliteten
- Hvilken vannmåler skal benyttes for registrering av forbruk
- Hvem i bedriften skal varsles ved uregelmessigheter i vannforsyningen (må være detaljert)
- Presentasjon av erfaringer som bedriften har med vannleveransen så langt (under forutsetning av at det er en eksisterende bedrift)
- Presentasjon av bedriftens kontrollopplegg for drikkevann
- Risiko for evt. tilbakestrømming av urene væsker eller liknende til kommunens vannforsyningssystem

Informasjon fra kommunen til bedriften:

- Beskrivelse av hovedvannforsyning og reservevannforsyning
- Vannbehandling og normal vannkvalitet for både hovedvannforsyning og reservevannforsyning
- Rutiner for igangsetting av reservevannforsyning, evt. nødvannsforsyning
- Leveringskapasitet og trykk (normaltrykk og normale svingninger)
- Evt. kritiske perioder vedr. vannforsyning
- Kapasitet til brannvannsforsyning, evt. sprinklervannforsyning
- Avklare om det må tilrettelegges for mottak av nødvann
- Organisering i kommunen, ansvarsområder og kontaktpersoner
- Presentasjon av kommunens varslingsrutiner
- Regelverk mht. ansvar for tap som følge av feil ved vannleveransen
- Presentasjon av erfaringer som kommunen har med vannleveransen så langt (under forutsetning av at det er en eksisterende bedrift)
- Presentasjon av kommunens kontrollopplegg for drikkevann
- Regelverk vedr. sikring mot tilbakestrømming av urene væsker eller liknende til kommunens vannforsyningssystem

4.2.2. Påslipp av industrielt avløpsvann

Hensikten med møtet er å avklare basis for avtalen, innhente informasjon som kan danne grunnlaget for fastsettelse av påslippskrav og beregning av evt. tilleggsgebyr, samt kartlegge/forklare begge parters behov og diskutere løsninger.

Informasjon fra bedriften til kommunen:

- Type produksjon
- Organisering - hvem i bedriften er ansvarlig for ulike områder i tilknytning til avløpsvannet (mengder, kvalitet, forbehandling, prøvetaking, osv.)
- Typer av avløpsvann fra bedriften (prosessavløpsvann, sanitærløp, kjølevann osv.)
- Normale avløpsmengder, svingninger gjennom døgnet/uken/måned, evt. sesongvariasjoner
- Avløpsvannets sammensetning (konsentrasjon av stoffer, pH, temperatur osv.)
- Prøvetaking (prøvetakingsrutiner, prøvetakingspunkter, analyse osv)
- Planer for produksjonsendringer og konsekvenser for avløpsvannet (mengde og kvalitet)
- Avklare grensesnittet kommune/bedrift, i hvilket punkt overtar kommunen "ansvaret" for avløpsvannet
- Hvilken vannmåler som skal benyttes for registrering av påslipp
- Bedrifter bør tidlig i en planleggingsfase sjekke med renseanlegget om de har kapasitet for utvidelser av produksjonen
- Presentasjon av erfaringer som bedriften har med påslipp av avløpsvann så langt (under forutsetning av at det er et eksisterende påslipp)

Informasjon fra kommunen til bedriften:

- Beskrivelse av renseanlegget og ledningsnettet (renseprosessene, kommunens rensekrav, bruk av slam osv.)
- Hvordan avløpsvann fra næringsmiddelbedrifter kan skape problemer for renseanlegget, kritiske parametere for renseanlegget og grenseverdier
- Maks. mengder renseanlegget kan motta ($m^3/\text{år}$, m^3/t)
- Krav til påslippet (pH, temperatur, konsentrasjon av stoffer)
- Stoffer/evt. stoffkonsentrasjoner som ikke skal føres til kommunalt avløpsnett (for eksempel desinfeksjonsmidler som kan påvirke biologiske prosesser i renseanlegget eller stoffer som kan være ugunstige for slamkvaliteten)
- Evt. krav til forbehandling /installasjoner
- Krav til prøvetaking (frekvens, parameter, analyse osv.)
- Rapportering til kommunen
- Varslingsbehov ved uforutsette situasjoner
- Organisering i kommunen, ansvarsområder og kontaktpersoner
- Presentasjon av erfaringer som kommunen har med påslipp av avløpsvann fra bedriften så langt (under forutsetning av at det er et eksisterende påslipp)
- Kommunens regler for beregning av evt. tilleggsgebyr

4.2.3. Framdriftsplan

Det bør i det forberedende møtet lages en framdriftsplan både ved inngåelser av avtaler for leveranse av vann og ved påslipp av industrielt avløpsvann. Hvis arbeidet drar ut i tid kan det lett føre til en "fastlåst" situasjon. Dette gjelder i særlig grad ved påslipp av avløpsvann.

5. Eksempel på innhold i en avtale om leveranse av drikkevann

Alle de etterfølgende punktene trenger ikke å inkluderes i en avtale, men de bør vurderes for å se om behovet er til stede. Ved omgjøring av kap. 5 til en evt. avtale, må man huske å omforme kapittelstrukturen og kapittelhenvisningene til nummerering av punkter i en avtale.

5.1. Grunnlag/basis for avtalen

Avtale om leveranse av drikkevann (avtaleparter)	
Virksomhet	Kommune
Virksomhetens navn	Navn
Organisasjonsnr.	(Organisasjonsnr.)
Gnr., bnr.	
Produksjonsadresse	
Postadresse	Postadresse
Poststed	Poststed
Telefon	Telefon
Bransje	Avdeling/etat
Konsesjonsmyndighet	

<Kommunens navn/vannverk> (i det etterfølgende benevnt Kommunen) skal levere drikkevann til <Virksomhetens navn> (i det etterfølgende benevnt Virksomheten). <Kommunens navn> abonnementsvilkår for vann og avløp gjelder, med mindre noe annet framgår av denne avtalen. Ved motstrid mellom innholdet i generelle abonnementsvilkår og denne avtalen, går avtalen foran.

Leveringspunkt for vann: Grensesnittet mellom kommunens nett og virksomhetens interne nett er <beskriv grensesnittet, evt. legg også ved kart/tegning>. Kommunens ansvar for mengde og vannkvalitet opphører etter angitt grensesnitt.

5.2. Vilkår ved normal vannforsyning

5.2.1. Kommunens forpliktelser

Kommunen skal ved normale driftsforhold levere vannmengdene som er spesifisert i kap. 5.2.2.

Vannleveransen skal overholde drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet.

Normaltrykket i leveringspunktet kan variere i området <.....> - <.....> bar.

Vannmåler er tilknyttet kommunens fjernovervåkingssystem. Det gis alarm ved overskridelse av grenseverdiene for vannforbruk som følger av kap. 5.2.2.

Kommentar: Pr. i dag er ikke fjernovervåking en vanlig løsning, men kan forekomme.

5.2.2. Bedriftens forpliktelser

Vannforbruk:

Kommentar: Maksimalt vannforbruk hos næringsmiddelbedriften kan defineres på mange måter. I forarbeidet til avtalen må partene definere om det skal være begrensninger i vannuttaket og evt. hvilke grenser som skal gjelde for bedriftens vannforbruk. I stor grad vil de lokale forholdene knyttet til kommunens forsyningsnett og bedriftens

produksjonsvirksomhet være avgjørende for om det må formuleres spesifikke grenseverdier for vannuttak. I det etterfølgende er det vist noen alternativer:

Følgende grenser gjelder for virksomhetens vannforbruk:

a. Maksimalt årsforbruk	<xx xx> m ³ /år
b. Maksimalt døgnforbruk utenom høysesong (fra uke - til uke)	<xx> l/s eller <xx> m ³ /døgn
c. Middelforbruk i høysesong (fra uke - til uke)	<xx> l/s eller <xx> m ³ /døgn
d. Maksimalforbruk i høysesong (fra uke - til uke)	<xx> l/s eller <xx> m ³ /døgn
e. Fullskala testing av sprinkleranlegg krever skriftlig tillatelse fra kommunen	

5.3. Leveranse av vann i perioder med driftsavbrudd i normal vannforsyning

Ved stopp i kommunens vannbehandlingsanlegg vil et maksimalt vannuttak på <..> l/s kunne opprettholdes i <..> timer.

Kommentar: Det må vurderes om de lokale forholdene tillater denne bestemmelsen, jf. plassering og kapasitet på høydebasseng mv.

Reservevann: Ved stopp i ordinær vannforsyning vil kommunen levere vann fra <navn reservevannkilde>.

Kommentar: Det må vurderes om de lokale forholdene tillater denne bestemmelsen. Angi evt. hvilken behandling vannet har gjennomgått og om det kan forventes at det avviker fra kravene i drikkevannsforskriften på én eller flere parametere.

Nødvann: Ved totalt avbrudd i vannforsyningen vil kommunen levere <..> m³/døgn i <..> døgn fra tankbil. Bedriften må ha et mottaksopplegg for vann fra tankbil.

Kommentar: Det må vurderes om de lokale forholdene tillater denne bestemmelsen.

5.4. Måling og kontroll

5.4.1. Måling av vannforbruk

Vannforbruket til virksomheten avleses på vannmåler som er plassert <angi plassering og evt. referanse på vannmåler, evt. legg også ved kart/tegning>.

Kommentar: Tilføy evt. bestemmelser om avlesing og kalibrering av vannmåler, dersom disse avviker fra eller ikke er regulert i kommunens gebyrforskrifter.

5.4.2. Prøvetaking

Hvis kommunens prøvetaking viser avvik fra drikkevannsforskriftens kvalitetskrav, skal bedriftens kontaktperson varsles umiddelbart iht. varslingsplan.

Hvis bedriftens prøvetaking i interne tappepunkter viser avvik fra drikkevannsforskriftens krav, skal kommunens kontaktperson varsles iht. varslingsplan.

Kommentar: Her kan det eventuelt avtales spesielt om gjensidig utveksling av prøveresultater (prøvetakingspunkt, rapportering av resultater fra kommune til bedrift, og fra bedrift til kommune).

5.5. Krav til tiltak i virksomheten

Generell begrensning av vannforbruk: Virksomheten skal så langt som mulig ta i bruk best tilgjengelig teknologi slik at vannforbruket som følge av tap og sløsing blir redusert til et minimum.

Kommentar: Jf. standard abonnementsvilkår for vann og avløp – administrative bestemmelser pkt. 3.8, om at abonnenten forplikter seg til ikke å sløse med vann /3/.

Sikring mot tilbakestrømming: Forbindelsen mellom virksomheten og kommunens vannforsyningsnett skal være tilstrekkelig sikret slik at tilbakestrømming eller inntrengning av urene væsker, stoffer eller gasser ikke kan skje fra virksomheten til det kommunale vannforsyningssystemet. Dette gjelder også for tilbakesuging og tilførsel av vann fra annen vannkilde og installasjon som virksomheten evt. benytter.

Kommentar: Kravet om sikring mot tilbakestrømming er forskriftsfestet i byggt teknisk forskrift §§ 15-6 og 15-9. I tillegg stiller drikkevannsforskriften § 4 også krav til beskyttelse mot forurensning.

5.6. Informasjonsplikt

Kommunen og virksomheten har en gjensidig plikt til å samarbeide for at avtalen skal fungere hensiktsmessig for begge parter, herunder gjensidig utveksling av informasjon om forhold som kan påvirke avtalen (endringer i kommunale regelverk, gebyrordninger etc., endringer i produksjonsvolum, rutinemessig oversendelse av produksjonsplan etc.).

Ved behov avtales kontaktmøter mellom partene.

5.7. Varsling

5.7.1. Varslingsliste

Det skal utarbeides en felles liste med varslingsinformasjon for kommunen og virksomheten. Begge parter har en gjensidig plikt til å revidere varslingslisten ved skifte av personell og/eller kontaklinformasjon.

Kommentar: Erfaringsmessig viser det seg at mange av problemene som oppstår i tilknytning til leveranse av vann til næringsmiddelbedrifter har sin årsak i manglende eller utilstrekkelig varsling. I en leveringsavtale må det derfor legges vesentlig vekt på å komme fram til en effektiv og sikker varsling. En løsning kan være å benytte en kommersiell varslingsjeneste (for eksempel www.varsling24.no). Virksomheten må da legge inn nødvendig varslingsinformasjon i et register og har selv ansvar for å holde kontaklinformasjonen oppdatert. Kommunen varsler da med sms til registrerte virksomheter.

5.7.2. Varsling fra kommunen til virksomheten

Kommunen skal varsle virksomheten ved planlagte arbeider som vil kunne ha innvirkning på levert vannkvalitet og mengde. Varslingen skal være skriftlig (e-mail/faks) senest <antall> dager før arbeidet påbegynnes.

Ved uforutsette hendelser som kan påvirke levert vannkvalitet eller mengde, skal virksomheten varsles umiddelbart.

Den som varsler skal forsikre seg om at varslingen er mottatt, enten ved telefon eller ved å be om bekreftelse fra den som varselet går til.

5.7.3. Varsling fra virksomheten til kommunen

Virksomheten skal varsle kommunen om planlagte endringer som vil kunne påvirke uttaket av vann.

Virksomheten skal varsle kommunen om uforutsette hendelser som vil kunne påvirke vannuttaket.

Varslingen skal være skriftlig (e-mail/faks). Den som varsler skal forsikre seg om at varslingen er mottatt, enten ved telefon eller ved å be om bekreftelse fra den som varselet går til.

5.8. Tvister

Kommentar: Dette punktet kan formuleres på ulike måter, et alternativ kan være:

Uenighet om forståelse av innholdet i avtalen skal søkes løst gjennom forhandlinger. Fører ikke dette til enighet, skal tvisten løses ved rettergang for domstolene etter tvisteloven, dersom partene ikke er enige om å bruke voldgift etter voldgiftsloven (lov nr. 25 av 14.05.2004 om voldgift).

5.9. Gyldighet

Avtalen gjelder fra tidspunktet den er underskrevet av begge parter.

Avtalen gjelder for en periode på <antall> år. Avtalen fornyes automatisk ved avtaleperiodens utløp, med mindre en av partene har varslet om at avtalen må reforhandles. Begge parter kan si opp avtalen senest <antall> måneder før avtaleperiodens utløp.

6. Eksempel på innhold i et vedtak om påslippskrav, evt. påslippsavtale

6.1. Generelt

Vedtaket om påslippskrav, evt. en påslippsavtale, bør være formulert kortfattet og presist. Vedtaket om påslippskrav skal følges opp av kommunen i ettertid. Det samme gjelder for en påslippsavtale. En effektiv oppfølging krever ressurser. Det anbefales derfor at det bare stilles nødvendige og mest mulig dokumenterbare krav. Det er uhensiktsmessig å regulere "alt".

Vedtaket om påslippskrav er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Saksbehandlingen må tilfredsstillende forvaltningslovens krav til enkeltvedtak. Det anbefales at enkeltvedtaket utformes som to dokumenter der brevet inneholder det juridiske og forvaltningsmessige, jf. kap. 6.2, og vedlegget inneholder de konkrete kravene, jf. kap. 6.3.

I formen vil en påslippsavtale være svært lik kravdelen i et enkeltvedtak, jf. kap. 6.3.

Ved omgjøring av kap. 6.2 og 6.3 til enkeltvedtak, evt. avtale, må man huske å omforme kapittelstrukturen og kapittelhenvisningene til egnet nummerering i vedtaket/avtalen.

6.2. Enkeltvedtaket

6.2.1. Gnr., bnr., gateadresse og navn for virksomheten som enkeltvedtaket gjelder

Kommentar: Kommunene har som regel en mal for hvordan enkeltvedtak skal utformes. Normalt inngår opplysninger om gnr., bnr. etc. i innledningen til enkeltvedtaket.

6.2.2. Bakgrunn

Kommentar: Her gis kortfattet en beskrivelse av virksomheten og spesielt mengde og sammensetning av avløpsvannet. Som eksempel på opplysninger som dette avsnittet bør inneholde, kan nevnes:

- Type produksjon (for eksempel meieri/slakteri)
- Produksjonsvolumer (tonn behandlet råstoff, tonn produkt)
- Karakteristikk av avløpsvannet (normal avløpsmengde <xx> – <xx> m³/d, normal konsentrasjon av organisk stoff (BOF₅) i området <xx> – <xx> mg/l, tilsvarende for andre relevante forurensningsparametere)
- Påslippspunkt(er) (for eksempel kumreferanse)
- Hvis bedriften har utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet, gi en kort oppsummering av hvilke krav som er relevante for påslippet

6.2.3. Enkeltvedtak og hjemmelsgrunnlag

Kommentar: Den enkelte kommune har sine egne formuleringer på dette punktet. En mulig formulering kan være:

<Kommunens navn> kommune er forurensningsmyndighet etter forurensningsforskriften § 15A-4 og kan stille krav til påslipp til kommunalt avløpsnett. I tilknytning til behandling og oppfølging av vedtak om påslippskrav vil det også være aktuelt for kommunen å opptre som forurensningsmyndighet etter forurensningsloven §§ 49, 50, 51, 52. Kravene i dette vedtaket er stilt med hjemmel i forurensningsforskriften § 15A-4 bokstav a)-e). <Kommunens navn> kommune kan i medhold av forvaltningsloven § 35 oppheve eller endre krav som er fastsatt i dette vedtaket, og om nødvendig ugyldiggjøre vedtaket.

Kommentar: For store virksomheter kan det være aktuelt å angi at kravene gjelder for påslipp fra spesifikke deler av virksomheten, under forutsetning av at bygningsmasse og internt avløpssystem gir mulighet for dette.

Kommentar: Kommunen kan i dette punktet også informere om at det kan være aktuelt å stille nye eller endrede krav dersom hensynet til en miljømessig forsvarlig drift av det kommunale avløpsanlegget tilsier det. Typiske situasjoner vil kunne være /7/:

- Virksomheten øker påslippet vesentlig (for eksempel en økning på mer enn 25 %, eller økning i utslippet av organisk stoff tilsvarende eller med mer enn 5000 pe. Kapasiteten på det kommunale avløpsrenseanlegget vil være avgjørende for tolkningen av "vesentlig")
- Virksomheten endrer avløpsvannets sammensetning til skade for kommunens avløpsanlegg eller personell
- Virksomheten endrer avløpsvannets sammensetning med negative konsekvenser for videre anvendelse av avløpsslammet
- Ny informasjon som avdekker behov for andre påslippskrav

6.2.4. Formål og begrunnelse

Kommentar: Her må det gjøres rede for formål og begrunnelse for kravene. Formålet må ligge innenfor rammene i § 15A-4, dvs.

- Sikre overholdelse av avløpsanleggets utslippstillatelse
- Unngå skade på avløpsanlegg og tilhørende utstyr
- Sikre at driften av avløpsanlegget med tilhørende slambehandling ikke vanskeliggjøres
- Sikre at avløpsslammet kan disponeres på en forsvarlig og miljømessig akseptabel måte
- Sikre at helsen til personalet som arbeider med avløpsnett og på renseanlegget beskyttes

Kommentar: Alle krav skal begrunnes. Dette gjelder grenseverdier for parametere, krav til installasjon, utredninger, sikringstiltak, varsling, rapportering osv. Aktuelle begrunnelser for å benytte påslippskrav overfor næringsmiddelbedrifter kan eksempelvis være for å hindre:

- Overbelastning av biologisk rensetrinn ved støtbelastninger eller kontinuerlig høy belastning
- Høy og varierende pH som skaper problemer i biologisk eller kjemisk rensetrinn
- Tilførsel av stoffer som virker hemmende i det biologiske rensetrinn (for eksempel sterke rengjøringsmidler)

Kommentar: Det er viktig å få fram de viktigste faktiske forholdene som gjør at kommunen stiller krav til påslippet, samt hvilke hovedhensyn som har vært avgjørende.

6.2.5. Klageadgang

Kommentar: I vedtaket må det opplyses om klageadgang. Den enkelte kommune har normalt egne formuleringer for dette i tilknytning til enkeltvedtak. En mulig formulering kan være:

Vedtaket er et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand og kan påklages til fylkesmannen etter forvaltningsloven § 28 første ledd, jf. forurensningsloven § 85 første ledd. Klagefristen er tre uker etter mottakelsen av dette vedtaket, jf. forvaltningsloven § 29. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt innen fristens utløp. En eventuell klage skal sendes til "<kommunens navn> kommune og være undertegnet. Klagen skal nevne hvilket vedtak det klages over og den endring som ønskes. Den bør være begrunnet, jf.

forvaltningsloven § 32. Dersom kommunen mener det ikke er grunnlag for å omgjøre vedtaket, sendes klagesaken til fylkesmannen i <navn på fylke> for avgjørelse, i henhold til forurensningsforskriften § 41-5 første ledd.

6.2.6. Saksinnsyn

Kommentar: Forvaltningslovens krav til saksinnsyn gjelder. Forslag til formulering:

Som part i saken, har dere adgang til å se sakens dokumenter med de begrensninger som følger av forvaltningsloven §§ 18 og 19.

Eventuelle spørsmål kan rettes til <kontaktperson, avdeling etc.> i <kommunens navn> kommune.

6.2.7. Orientering om tilleggsgebyr

Kommentar: Dersom det kan være grunnlag for å kreve tilleggsgebyr, kan kommunen i vedtaket også orientere om innholdet i kommunens gebyrforskrift og eventuelle nærmere regler for praktisering av ordningen, jfr. kap. 3.2.7.

Vedlegg: Kravdokument
                  Situasjonskart med påslippspunkt(er)

6.3. Innhold i kravdokumentet til enkeltvedtaket, evt. påslippsavtalen

6.3.1. Formelle data for virksomheten som enkeltvedtaket gjelder for, evt. for avtaleparter ved en påslippsavtale

Enkeltvedtak	Påslippsavtale (avtaleparter)	
	Virksomhet	Kommune
Virksomhetens navn	Virksomhetens navn	Navn
Organisasjonsnr.	Organisasjonsnr.	(Organisasjonsnr.)
Gnr., Bnr.	Gnr., Bnr.	
Produksjonsadresse	Produksjonsadresse	
Postadresse	Postadresse	Postadresse
Poststed	Poststed	Poststed
Telefon	Telefon	Telefon
Bransje	Bransje	Avdeling/etat
Konsesjonsmyndighet	Konsesjonsmyndighet	
Saksnr.		
Vedtaksdato		
Underskrifter		

6.3.2. Grunnlag for påslippsavtalen (gjelder bare for påslippsavtale)

Kommentar: I en påslippsavtale bør det innledningsvis tas med sentrale punkter om bl.a.:

- Definisjoner
- Avtalens bakgrunn og formål

Kommentar: Her gis videre kortfattet en beskrivelse av virksomheten og spesielt mengde og sammensetning av avløpsvannet. Som eksempel på opplysninger som dette avsnittet bør inneholde, kan nevnes:

- Type produksjon (for eksempel meieri/slakteri)
- Produksjonsvolumer (tonn behandlet råstoff, tonn produkt)
- Karakteristikk av avløpsvannet (normal avløpsmengde <xx> – <xx> m³/d, normal konsentrasjon av organisk stoff (BOF₅) i området <xx> – <xx> mg/l, tilsvarende for andre relevante forurensningsparametere)
- Påslippspunkt(er) (for eksempel kumreferanse)
- Hvis bedriften har utslippstillatelse fra statlig forurensningsmyndighet, gi en kort oppsummering av hvilke krav som er relevante for påslippet

Kommentar: Eksempler på formålet med avtalen kan være:

- Hindre organisk overbelastning av det biologiske rensetrinnet
- Forhindre negativ pH-påvirkning av det kjemiske eller biologiske rensetrinnet
- Bidra til å dokumentere utslippene fra virksomheten
- Legge til rette for beregning av tilleggsgebyr
- Sørge for tilstrekkelig rapportering fra virksomheten til kommunen til fastsatte tidspunkter
- Avtalen skal fremme god dialog mellom partene

Kommentar: Det bør dessuten være en henvisning til det generelle regelverket som gjelder for abonnenter som er tilknyttet kommunens avløpsnett. En avtale bør presisere uttrykkelig om den skal erstatte noen av kommunens generelle regler, og hvilke det eventuelt gjelder. Forslag til mulig formulering:

<Kommunens navn> abonnementsvilkår for vann og avløp gjelder, med mindre noe annet fremgår av denne avtalen. Ved motstrid mellom innholdet i generelle abonnementsvilkår og denne avtalen, går avtalen foran.

6.3.3. Prosesser i bedriften som genererer industrielt avløpsvann

Kommentar: Hvis virksomheten har flere påslippspunkt til kommunalt nett, skal dette angis her. Det må også angis om avløpsvannet har gjennomgått behandling i et internt forreanseanlegg.

- Type avløpsvann (sanitærvløp, overvann, kjølevann, prosessavløpsvann, biologisk forbehandlet prosessavløpsvann)
- Avløpssystem og påslippspunkt (enkelt påslipp til kommunalt nett, flere påslipp, evt. intern forbehandling før påslipp)

6.3.4. Tillatte mengder og grenseverdier for påslipp til kommunalt nett

Kommentar: Systematikken som er vist under, er en oversiktlig måte å framstille påslippskravene på. I hvert enkelt tilfelle må det vurderes hvilke av parametrene/målestørrelsene i tabellen som skal benyttes. Det må angis om evt. tilleggsgebyr skal beregnes på grunnlag av filtrerte prøver.

Parameter/ målestørrelse	Grenseverdi for påslipp	Grenseverdi for tilleggsgebyr	Antall prøver	Prøvetype
	1)	2)	3)	4)
Avløpsmengde - maks. l/s		-		-
Avløpsmengde- middel i løpet av 24 timer m ³ /d		-		-
pH -	(min. og maks.)	-		K
Temperatur °C		-		M
SS mg/l		400		D
KOF, evt. KOF _{filtr.} mg/l		600		D/U
BOF ₅ , evt. BOF ₅ filtr. mg/l		300		D/U
Tot-P mg/l		10		D/U
Tot-N mg/l		60		D/U

- 1) Grenseverdier som skal overholdes i alle produksjonsperioder, evt. påslippsmengder
- 2) Hvis kommunen skal benytte tilleggsgebyr, angis grenseverdiene som skal gjelde for tilleggsgebyr her
- 3) Antall prøver kan gis som et antall pr. år, evt. kan det gis en nærmere beskrivelse av hvilke perioder i løpet av året som det skal tas prøver, se kap. 6.3.7
- 4) For eksempel: Momentan avlesning (M), kontinuerlig måling (K), vannmengdeproporsjonale døgnblandprøver (D), vannmengdeproporsjonale ukeblandprøver (U). Ukeblandprøver gir den beste oversikten, men kan være komplisert å gjennomføre. Ved bruk av døgnblandprøver må ukedagen for prøvetaking tilpasses slik at variasjonene i utslippsmengder fanges opp

6.3.5. Krav til mengdemåling, installasjoner eller forbehandling

Kommentar: Krav stilles til vannmengdemåling og evt. krav til usikkerhet i vannmengdemålingen, eksempelvis:

- Virksomheten skal ha installert vannmengdemåler som gjør det mulig å måle vannføringen med en usikkerhet på maksimalt $\pm 10\%$
- Virksomheten skal ha utjevningsbasseng for utjevning av belastningstopper og pH-justering
- pH i utløpet fra utjevningsbassenget skal registreres kontinuerlig og resultatene skal lagres

6.3.6. Spill og vrakproduksjon

Spill og vrakproduksjon skal ikke føres til kommunalt nett, men samles opp og håndteres særskilt.

6.3.7. Prøvetaking

Kommentar: Her gis beskrivelse av kravene som gjelder for prøvetakingspunkt og prosedyrene som skal følges ved prøvetakingen. Hvis virksomheten har en tydelig sesonginndeling av produksjonen, må prøvetakingsprogrammet tilpasses dette. Hvis produksjonen er jevnt fordelt over året, må prøvetakingen dekke alle dager i arbeidsuken.

- Prøvetakingsprogrammet skal godkjennes av kommunen
- Prøvene skal tas i et punkt der hele avløpsstrømmen er samlet og i et punkt med god turbulens
- Prøvene skal tas med en vannmengdeproporsjonal prøvetaker
- I prøvetakingsperioden skal oppsamlet prøve oppbevares i kjøleskap
- Prøvetakingen skal så langt som mulig utføres iht. NS-ISO 5667-10
- Prøvetidspunkt skal være iht. prøvetakingsprogram
- Prøvetakingen skal dokumenteres med prøvetakingsjournal
- Parametere som skal måles/analyseres, se tabell i kap. 6.3.4
- Prøvene skal analyseres på akkreditert laboratorium
- Ved avvik fra godkjent prøvetakingsprogram skal det varsles til kommunen og ny prøvetakingsdag avtales
- (Evt. 3.parts kontroll: Krav om at virksomhetens målinger skal følges opp av en uavhengig 3. part. Alternativt at virksomhetens installasjoner og rutiner vedr. måling og prøvetaking skal gjennomgås av uavhengig 3. part.)

6.3.8. Rapportering

Kommentar: Det angis hvordan rapporteringen ønskes. Rapporteringen må tilpasses kravene som er stilt til påslippet, jf, kap. 6.3.4, 6.3.5 og 6.3.7. Nødvendig hyppighet på innsending av rapport må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Ved store påslipp er det naturlig å ha hyppigere rapportering (månedlig eller kvartalsvis) enn ved små (årlig eller halvårlig). Forslag til noen mulige formuleringer:

- Måle- og analysedata skal rapporteres til kommunen <antall> gang(er) pr. år, senest innen <angi dato(er)>
- Rapporten skal inneholde analyseresultater, vannføring i hvert prøvetakingsdøgn, akkumulert vannføring i hver uke og maksimal timevannføring i løpet av hver uke
- Prøvetakingsjournaler og analysebevis skal ligge som vedlegg til rapporten
- Alle perioder med pH over/under gjeldende grenseverdier skal rapporteres

6.3.9. Informasjonsplikt (gjelder påslippsavtale)

Partene har en gjensidig plikt til å samarbeide for at avtalen skal fungere hensiktsmessig for begge parter, herunder gjensidig utveksling av informasjon om forhold som kan påvirke avtalen (endringer i kommunale regelverk, gebyrordninger etc., endringer i produksjonsvolum, rutinemessig oversendelse av produksjonsplan etc.).

Ved behov avtales kontaktmøter mellom partene.

6.3.10. Sikring/beredskap mot uforutsette kjemikalieutslipp

Kommentar: Robustheten ved avløpsanlegget og risiko for ulike typer kjemikalieutslipp (syre/base/andre kjemikalier) bør konkret vurderes og reguleres nærmere. Forslag til aktuelle formuleringer:

- Kjemikalier skal lagres på en sikker måte som umuliggjør at disse tilføres avløpsnettet
- Avfall som omfattes av forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften), skal håndteres i samsvar med denne og ikke tilføres kommunalt nett
- Alle uhellsutslipp av kjemikalier eller andre uønskede stoffer skal varsles til kommunen umiddelbart

6.3.11. Kommunens rett til kontroll

Ved vedtak om påslippskrav (enkeltvedtak):

Kommentar: Bestemmelsene om opplysningsplikt og adgang til virksomheten for tilsyn av det som påslippskravet omfatter, er hjemlet i forurensningsloven §§ 49 og 50 når det benyttes enkeltvedtak om påslippskrav.

Opplysningsplikt: Kommunen kan kreve at virksomheten legger frem nødvendige opplysninger, jf. forurensningsloven § 49, spesielt for å avgjøre om vedtak skal fattes eller ikke.

Besiktigelse: Kommunen har til enhver tid rett til å besiktige bedriftens avløpsanlegg, jf. forurensningsloven § 50.

Ved påslippsavtale:

Kommentar: Avtalen må sikre at kommunen har tilgang til påslippspunkt og evt. de delene av virksomheten som er relevante i forbindelse med påslippet, for eksempel forreanseanlegg, prøvetakingspunkt, vannføringsmåler og utjevningsbasseng.

Kommunen har rett til adgang til følgende områder i virksomheten: <spesifiser>.

6.3.12. Varsling

Det skal utarbeides en felles liste med varslingsinformasjon for kommunen og virksomheten. Begge parter har en gjensidig plikt til å revidere varslingslisten ved skifte av personell og/eller kontaktinformasjon.

Kommentar: Erfaringsmessig viser det seg at mange av problemene som oppstår har utgangspunkt i manglende eller utilstrekkelig varsling. Det må derfor legges vesentlig vekt på å komme fram til en effektiv og sikker varslingsplan.

6.3.13. Varsling fra kommunen til virksomheten

Kommunen skal varsle virksomheten ved planlagte arbeider som vil kunne ha innvirkning på muligheten for påslipp av avløpsvann.

Varslingen skal være skriftlig (e-mail/faks) senest <antall> dager før arbeidet påbegynnes. Den som varsler skal forsikre seg om at varslingen er mottatt, enten ved telefon eller ved å be om bekreftelse fra den som varselet går til.

6.3.14. Varsling fra virksomheten til kommunen

Virksomheten skal varsle kommunen om planlagte endringer som vil kunne påvirke påslippets mengde og sammensetning utover det som <påslippskravet eller påslippsavtalen> angir. Varslingen skal være skriftlig (e-mail/faks) senest <antall> dager før arbeidet påbegynnes.

Virksomheten skal varsle kommunen umiddelbart ved uhellsutslipp. Varslingen skal inneholde opplysninger om:

- Utslippets mengde og sammensetning
- Tidspunkt for utslippet
- Varighet av utslippet
- Iverksatte strakstiltak

Den som varsler skal forsikre seg om at varslingen er mottatt, enten ved telefon eller ved å be om bekreftelse fra den som varselet går til.

6.3.15. Brudd på avtalen (gjelder påslippsavtale)

Kommentar: Eksempler på punkter som kan være aktuelle:

Ved vesentlig brudd på avtalen kan den annen part heve avtalen. Før heving skjer, skal motparten varsles om at parten vurderer å heve avtalen og gis anledning til uttalelse innen en angitt frist.

Som vesentlig brudd på avtalen regnes <angi nærmere, for eksempel manglende overholdelse av påslippskrav, manglende prøvetaking og rapportering, gjentatt manglende varsling av hendelser og gjennomføring av korrigerende tiltak>.

For øvrig innebærer avtalen ingen begrensning for partene til å påberope seg mislighold og gjøre misligholdsreaksjoner gjeldende.

6.3.16. Gyldighet (gjelder påslippsavtale)

Kommentar: Formuleringen her må tilpasses i hvert enkelt tilfelle:

Avtalen gjelder fra tidspunktet den er underskrevet av begge parter.

Avtalen gjelder for en periode på <antall> år. Avtalen fornyes automatisk ved avtaleperiodens utløp, med mindre en av partene har varslet om at avtalen må reforhandles. Begge parter kan si opp avtalen senest <antall> måneder før avtaleperiodens utløp.

6.3.17. Orientering om gebyrer

Kommentar: Både ved påslippskrav og i evt. påslippsavtale kan det være hensiktsmessig å ta med nærmere informasjon om gebyrordningene som gjelder. Forslag til formuleringer:

Virksomheten skal betale normalt avløpsgebyr fastsatt av kommunestyret i <kommunens navn> kommune.

Med hjemmel i forskrift om vann- og avløpsgebyr i <kommunens navn> kommune, beregnes et tilleggsgebyr som følge av at virksomheten har et avløpsvann som er mer forurenset enn normalt kommunalt avløpsvann. Grenseverdier for tilleggsgebyr, antall prøver og type prøver framgår av kap. 6.3.4. Krav til prøvetaking for å kunne beregne tilleggsgebyret framgår av kap. 6.3.7. Krav til rapportering framgår av kap. 6.3.8. Tilleggsgebyret skal beregnes iht. <spesifiser beregningsmetode, for eksempel henvis til Norsk Vann rapport 149/2006>. Kommunen skal overfor virksomheten dokumentere hvordan tilleggsgebyret er beregnet. Frister for innrapportering av beregningsgrunnlag for gebyrer fra virksomheten til kommunen følger av kap. 6.3.8.

7. Regulering av tilleggsgebyr

7.1. Generelt

I Norsk Vann rapport 179/2011 Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp /11/ er innkreving av tilleggsgebyr i liten grad behandlet. Arbeidet med disse to rapportene har gått til dels parallelt, og det har hele tiden vært forutsatt at en nærmere anbefaling vedr. regulering av tilleggsgebyrer var ment å skulle komme gjennom denne veiledningen om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri.

I vedlegg 1 i rapport 179/2011, med forslag til mal for kommunale gebyrforskrifter § 3-6, ble det benyttet følgende foreløpige formulering:

"For avløpsvann som avviker fra vanlig husholdningsavløp og virker fordyrende på drift og vedlikehold av kommunens avløpsanlegg, kan kommunen fastsette et tillegg til avløpsgebyret til dekning av merkostnadene. I slike tilfeller inngås det en separat avtale mellom kommunen og abonnenten."

I dette prosjektet har hjemmelsgrunnlag og hensiktsmessig regulering av innkreving av tilleggsgebyr blitt nærmere drøftet, og det foreslås å regulere dette på følgende måte:

7.2. Regler til regulering av tilleggsgebyr

Som nevnt i kap. 3.2.7, må kommunen regulere ordningen med tilleggsgebyr i sin lokale gebyrforskrift, enten ved å angi konkret i forskrift og gebyrregulativ hvilke typer av virksomhet som skal betale tilleggsgebyr og hvordan de skal beregnes, eller ved å gi en mer generell formulering om tilleggsgebyr og fastsette det konkrete gebyrkravet gjennom enkeltvedtak.

Klifs generelle råd er at kommunen i størst mulig grad regulerer kravene gjennom forskrift og innskrenker bruken av enkeltvedtak til det strengt nødvendige. Imidlertid kan tilleggsgebyr være aktuelt overfor virksomheter i flere bransjer enn næringsmiddelindustrien, og uavhengig av om det er grunnlag for påslippskrav etter § 15 A-4 eller ikke. Det kan derfor være vanskelig å spesifisere bransjer og eventuelt virksomheter i forskriften.

Selve beregningen av tilleggsgebyr vil kreve at kommunen har:

- Data for kostnader ved behandling av normalt kommunalt avløpsvann
- Beregning av merkostnader og fordeling av dem på de ulike typer forurensningsparametre (spesifikk behandlingskostnad, jf. tabell 3)
- System for måling av avvikende forurensning hos den enkelte abonnent

Dette materialet må være tilgjengelig for de virksomhetene det gjelder, slik at de kan etterprøve om gebyrkravet er riktig.

Bestemmelse om tilleggsgebyr i lokal gebyrforskrift kan da eksempelvis utformes slik:

"Abonnent med avløpsvann som avviker fra vanlig husholdningsavløp og virker fordyrende på drift og vedlikehold av kommunens avløpsanlegg, skal betale tilleggsgebyr til dekning av merkostnadene."

Kommunen utarbeider nærmere regler om ordningen, herunder:

- *Beregning av merkostnadene og fordeling på de respektive forurensningsparametre*
- *System for måling av avvikende forurensning hos den enkelte abonnent*
- *Framgangsmåte for innkreving og avregning"*

Selv om plikten til å betale tilleggsgebyr vil følge direkte av forskriften, må kommunen dersom det er aktuelt å pålegge de aktuelle virksomhetene å ta prøver, få dem analysert og innsende rapport til kommunen, fastsette slike krav som et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Dette blir da en selvstendig tilleggsplikt for bestemte abonnenter, som krever enkeltvedtak.

8. Referanser

1. Jakobsen, G., (2010). Vann- og avløpsrett, Norsk Vann.
2. Helse- og omsorgsdepartementet, (2001). Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften). (www.lovdata.no).
3. KS/Kommuneforlaget, (2008). Standard abonnementsvilkår for vann og avløp - administrative bestemmelser.
4. KS/Kommuneforlaget, (2008). Standard abonnementsvilkår for vann og avløp - tekniske bestemmelser.
5. Lier kommune, (2009). Avtalevilkår for tilknytning til Lier kommunes vannforsynings- og avløpsanlegg og for levering av vannforsynings- og avløpstjenester (www.lier.kommune.no). Mal brukt av ni kommuner i Drammensdistriktet.
6. Miljøverndepartementet, (2004). Forskrift om begrensnig av forurensning (forurensningsforskriften), del 4. (www.lovdata.no).
7. Klif, (2007a). Utslipp av sanitært og kommunalt avløpsvann. Veiledning til kommunene. Utgave 1. TA-2236/2007 (www.klif.no).
8. Klif, (2007b). Kommentarer til forurensningsforskriften. (www.klif.no).
9. Storhaug, R. and Rusten, B., (2006). Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett - Veiledning, Norsk Vann rapport 149/2006.
10. Klif, (2011). Personlig kommunikasjon med Klif v/Ellen Landa.
11. Rostad, M. og Aannestad. S., (2011). Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp, Norsk Vann rapport 179/2011.
12. Klif, (2011). Bruk av tvangsmulkt. TA-2758/2011. (www.klif.no).
13. Klif, (2002). Straff som virkemiddel ved brudd på forurensningsloven: Veileder - miljøkriminalitet. TA-1893/2002. (www.klif.no).

Utgitte Norsk Vann Rapporter

(Tidligere kalt NORVAR-rapporter)

20. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Sluttrapport
- 20a. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Aerob og anaerob behandling
- 20b. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Kalking. Kompostering
- 20c. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Slamavvanning
- 20d. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Termisk behandling av kloakkslam
21. NORVAR's årsberetning 1991
22. EDB i VAR-teknikken. Fase 1 - kravspesifikasjoner m.m. Status-beskrivelse og forslag til videre arbeid (*Utgått*)
- 23a. Internkontroll for VA-anlegg. Mal for internkontroll-håndbok for VA-anlegg.
- 23b. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for avløpsanlegg. Eksempel fra Fredrikstad og omegn avløpsanlegg
- 23c. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for vannverk. Eksempel fra Vansjø vannverk
- 23d. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. Informasjon, avvik og tiltak, verne- og sikkerhetsarbeid, opplæring
- 23e. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved vannbehandlingsanlegg
- 23f. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved avløpsrenseanlegg
- 23g. Interkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Oldedalen kloakkrenseanlegg
- 23h. Internkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Smøla vannverk
- 23i. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontroll for VA-transportsystemet. Eksempel fra Nedre Eiker kommune
24. NRV-prosjekt. Korrosjonskontroll ved vannbehandling med mikronisert marmor
25. Mal for prosessoppfølging av anlegg for stabilisering og hygienisering av slam
26. Installasjon av gassmotor for strømproduksjon ved rensesanlegg
27. Mottak og behandling av avvannet råslam ved rensesanlegg som hygieniserer og stabiliserer slam i væskeform
28. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt
29. Regnvannsoverløp
30. Utvikling og uttesting av datasystem for informasjonsflyt i VA-sektoren (*Utgått*)
31. PRO-VA, Brukerklubb for prosess-styresystemer, drift- og fjernkontroll for VA-anlegg. Oversikt pr.1993. Leverandører, produkter, konsulenter (*Utgått*)
32. Bruk av statiske metoder (kjemometri) for å finne sammenhenger i analyseresultater for avløpsvann
33. Evaluering av enkle rensemetoder. Slamavskillere
34. Evaluering av enkle rensemetoder. Siler/finnister
35. Kravspesifikasjon og kontrollprogram for VA-kjemikalier (*Utgått*)
36. Filter som hygienisk barriere
37. EU/EØS, konsekvenser for Norges vannforsyning
38. NORVAR-prosjekter 1992/93 (*Utgått*)
39. Implementering av EDB-basert vedlikeholdssystem. Erfaringer fra referanseprosjekt knyttet til pilot-prosjekt ved Bekkelaget rensesanlegg (*Utgått*)
40. Driftsassistanter for avløp. Utredning om rolle og funksjon fremover
41. Metri-tel. Kommunikasjonsmedium for VA-installasjoner. Erfaringer fra prøveprosjekt i Sandefjord kommune (*Utgått*)
42. Industriavløp til kommunalt nett. Evaluering av utførte industrikartleggingsprosjekt.
43. Korrosjonskontroll ved Hamar vannverk
44. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt. Vekstsesongen 1994
45. Forsøk med forfelling og felling i 2 trinn med polyaluminiumklorid høsten 1993 Kartlegging av slam- slamvannsstrømmer med og uten forfelling 1993-94
46. Renovering av avløpsledninger. Retningslinjer for dokumentasjon og kvalitetskontroll
47. Strategidokument for industrikontroll
48. NORVAR og miljøteknologi. Forprosjekt
49. Grunnundersøkelser for infiltrasjon - små avløpsanlegg. Forundersøkelse, områdebefaring og detaljundersøkelse ved planlegging og separate avløpsanlegg (*Erstattet av 178/10*)
50. Rørinspeksjon i avløpsledninger. Rapporteringshåndbok (*Erstattet av 145/05*)
51. Slambehandling
52. Bruk av slam i jordbruket
53. Bruk av slam på grøntarealer
54. Rørinspeksjon av avløpsledninger. Veileder (*Erstattet av 145/05*)
55. Vannbehandling og innvendig korrosjonskontroll i vannledninger
56. Vannforsyning til næringsmiddelindustrien. Krav til kvalitet. Vannverkens erstatningsansvar ved svikt i vannleveransen
57. Trykkreduksjon. Håndbok og veileder
58. Karbonatisering på alkaliske filter
59. Veileder ved utarbeidelse av prosessgarantier
60. Avløp fra bilvaskeanlegg til kommunalt rensesanlegg
61. Veileder i planlegging av fornyelse av vannledningsnett
62. Veileder i planlegging av spyling og pluggkjøring av vannledningsnett
63. Mal for godkjenning av vannverk
64. Driftserfaringer fra anlegg for stabilisering og hygienisering av slam i Norge
65. Forslag til veileder for fettavskillere til kommunalt avløpsnett
66. EØS-regelverket brukt på anskaffelser i VA-sektoren
67. Filter som hygienisk barriere - fase 3
68. Korrosjonskontroll ved Stange vannverk
69. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Siler/finnister
70. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Store slamavskillere samt underlag for veileder
71. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 3. Veileder for valg av rensemetode ved utslipp til gode sjøresipienter
72. Utviklingstrekk og utfordringer innen VA-teknikken. Sammenstilling av resultatet fra arbeidet i NORVARs gruppe for langtidsplanlegging i VA-sektoren
73. Etablering av NORVARs VA-infotorg. Bruk av internett som kommunikasjonsverktøy (*Utgått*)
74. Informasjon fra NORVARs faggruppe for EDB og IT. Spesialrapport - 5. Utgave Beskrivelse av 34 EDB-programmer/Moduler for bruk i VA-teknikken (*Erstattet av 133/03*)
75. NORVARs faggruppe for EDB og IT. IT-strategi i VA-sektoren. (*Erstattet av 133/03*)
76. Dataflyt-klassifisering av avløpsledninger. (*Erstattet av 150/07*)
77. Alternative områder for bruk av slam utenom jordbruket. Forprosjekt
78. Alternative behandlingsmetoder for fettslam fra fettavskillere
79. Informasjonssystem fordrikkevann, forprosjekt
80. Sjekkliste/veiledninger for prosjektering og utførelse av VA-hoved og stikkledninger - sanitærinstallasjoner
81. Veileder. Kontrahering av VA-tekniske prosessanlegg i totalentreprise
82. Veileder for prøvetaking av avløpsvann
83. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering (*Erstattet av 145/05*)
84. Forfall og fornyelse av ledningsnett
85. Effektiv partikkelseparasjon innen avløpsteknikken
86. Behandling og disponering av vannverksslam. Forprosjekt
87. Kalsiumkarbonatfiltere for korrosjonskontroll. Utprøving av forskjellige marmormasser
88. Vannglass som korrosjonsinhibitor. Resultater fra pilotforsøk i Orkdal kommune
89. VA-ledningsanlegg etter revidert plan- og bygningslov
90. Actiflo-prosjektet ved Flesland ra
91. Vurdering av "slamfabrikk" for Østfold
92. Informasjon om VA-sektoren - forprosjekt
93. Videreutvikling av NORVAR. Resultatet av strategisk prosess 1997/98
94. Nettverksamarbeid mellom NORVAR, driftsassistanter og kommuner
95. Veileder for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken

96. Rist- og silgods - karakterisering, behandlings- og disponeringsløsninger
  97. Slamforbråning (VA-forsk 1999-11). (Samarbeidsprosjekt med VAV)
  98. Kvalitetssystemer for VA-ledninger. Mal for prosessen for å komme fram til kvalitetssystem som tilfredsstillende kravene i revidert plan- og bygningslov
  99. Veiledning i dokumentasjon av utslipp
  100. Kvalitet, service og pris på kommunale vann- og avløpstjenester
  101. Status og strategi for VA-opplæringen
  102. Oppsummering av resultater og erfaringer fra forsøk og drift av nitrogenfjerning ved norske avløpsrensaneanlegg
  103. Returstrømmer i rensaneanlegg. Karakterisering og håndtering
  104. Nordisk konferanse om nitrogenfjerning og biologisk fosforfjerning 1999
  105. Sjekkliste plan- og byggeprosess for silanlegg
  106. Effektiv bruk av driftsinformasjon på rensaneanlegg/mal for rapportering
  107. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Teknisk veiledning. Foreløpig utgave
  108. Data for dokumentasjon av VA-sektorens infrastruktur og resultater
  109. Resultatindikatorer som styringsverktøy for VA-ledelsen
  110. Veileder i konkurranseutsetting. Avtaler for drift og vedlikehold av VA-anlegg
  111. Eksempel på driftsinstruks for silanlegg. Cap Clara i Molde kommune
  112. Erfaringer med nye renseløsninger for mindre utslipp
  113. Nødvendig kompetanse for drift av avløpsrensaneanlegg. Læreplan for driftsoperatør avløp
  114. Nødvendig kompetanse for drift av vannbehandlingsanlegg. Læreplan for driftsoperatør vann
  115. Pumping av avløpsslam. Pumpetyper, erfaringer og tikk
  116. Scenarier for VA-sektoren år 2010
  117. VA-juss. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Erstattet av 134/03*)
  118. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR- teknikk (*Erstattet av 138/04*)
  119. Omstruktureringer i VA-sektoren i Norge En kartlegging og sammenstilling
  120. Strategi for norske vann- og avløpsverk. Rapport fra strategiprosess 2000/2001
  121. Kjøkkenavfallsvernere for håndtering av matavfall. Erfaringer og vurderinger
  122. Prosessen ved utarbeidelse av miljømål for vannforekomster. Erfaringer og råd fra noen kommuner
  123. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter
  124. Nødvendig kompetanse for legging av VA-ledninger. Læreplan for ADK 1
  125. Mal for forenklet VA-norm
  126. Organisering og effektivisering av VA-sektoren. En mulighetsstudie
  127. Vassdragsforbund for Mjøsa og tilløpselvene - en samarbeidsmodell
  128. Bruk av resultatindikatorer og benchmarking i effektivitetsmåling av kommunale VA-virksomheter. Erfaringer og anbefalinger fra et prøveprosjekt
  129. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering hovedledninger
  130. Gjenanskaffelseskostnadene for norske VA-anlegg
  131. Effektivisering av avløpssektoren
  132. Forslag til nytt system for prosjektvirksomheten i NORVAR
  133. IT-strategi for VA-sektoren. Veiledning
  134. VA-JUS. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Oppdateres årlig på www.norskvann.no*)
  135. Vannledningsrør i Norge. Historisk utvikling. 26 dimensjonstabeller
  136. Hygienisk barrierer og kritiske punkter i vannforsyningen: Hva har gått galt?
  137. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng (*erstattet av 181/2011*)
  138. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR-teknikk. Revidert utgave
  139. Erfaringar med kloring og UV-stråling av drikkevann
  140. NORVARs videre arbeid med slam. Strategisk plan for prosjektvirksomhet, informasjon og kommunikasjon. Forprosjekt
  141. Trenger Norge en VA-lov? Drøfting av behovet for en egen sektorlov for vann og avløp
  142. NORVARs benchmarkingsprosjekt 2004 Presentasjon av målesystem og resultater for 2003 ed analyse av datamaterialet
  143. Kartlegging av mulig helserisiko for abonnenter berørt av trykkløst vannledning ved arbeid på ledningsnett
  144. Veiledning i overvannshåndtering (*Erstattet av 162/08*)
  145. Inspeksjonsmanual for avløpssystemer. Del 1 – Ledninger
  146. Bærekraftig vedlikehold. Betrakninger av utvalgte problemstillinger knyttet til langsiktig forvaltning av vannledningsnett
  147. Optimal desinfeksjonspraksis for drikkevann
  148. Veiledning i utarbeidelse av prøvetakingsprogrammer for drikkevann
  149. Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning
  150. Dataflyt – Klassifisering av avløpsledninger
  151. Veiledning for vedlikeholdssystemer (FDV)
  152. Veiledning for anskaffelse av driftskontrollsystemer i VA-sektoren
  153. Norm for symboler i driftskontrollsystemer for VA-sektoren
  154. Norm for tagkoding i VA-anlegg
  155. Norm for merking og FDV-dokumentasjon i VA-sektoren
  156. Veiledning for oljeutskilleranlegg
  157. Organiske miljøgifter i norsk avløpsslam. Resultater fra undersøkelsen i 2006/07
  158. Termoplastrør i Norge – før og nå
  159. Håndbok i kildeopsporing i avløpssystemet
  160. Driftserfaringer med membranfiltrering
  161. Helsemessig sikkert vannledningsnett
  162. Veiledning i klimatilpasset overvannshåndtering
  163. Veiledning for innhenting og evaluering av tilbud på analyseoppdrag
  164. Veiledning for UV-desinfeksjon av drikkevann
  165. Innsamlingsverktøy for vedlikeholdsdata
  166. Tiltak for å bedre fosforfjerningen på kjemiske rensaneanlegg
  167. Veiledning for kjøp av VA-kjemikalier
  168. Veiledning for dimensjonering av avløpsrensaneanlegg
  169. Optimal desinfeksjonspraksis fase 2
  170. Veileder til god desinfeksjonspraksis
  171. Erfaringer med lekkasjekontroll
  172. Trykktap i avløpsnett
  173. Veiledning for bruk av støpejernrør
  174. Hygienisering av avløpsslam. Langtidslagring og enkel rankekompostering. Resultater fra 3 års valideringstesting
  175. Vann og avløp for nye i bransjen – læreplan E-læring og samlinger
  176. Statlige gebyrer og avgifter på de kommunale VAR-tjenestene
  177. Drikkevannskvalitet og kommende utfordringer – problemoversikt og status
  178. Grunnundersøkelser for infiltrasjon – mindre avløpsanlegg
  179. Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp
  180. Fjernavlesning av vannmålere
  181. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng
  182. Prøvetaking av avløpsvann og slam
  183. Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri
- Rapportserie B:
- B1: Effektive VA-organisasjoner og tilfredse brukere. Forprosjekt
  - B2: PressurePuls for deteksjon av lekkasje på vannledninger.
  - B3: Kvalitetsheving av nye VA-ledningsanlegg. Kartlegging og tiltaksforslag
  - B4: Vannkvalitet i ledningsnett – Problemoversikt og status. Forprosjekt.
  - B5: Utslipp fra bilvaskehaller
  - B6: Kommunikasjonsstrategi for NORVAR og norske vann og avløpsverk
  - B7: Sandnesmodellen. Eksempel på system for kommunikasjon og virksomhetsstyring
  - B8: Forprosjekt energinettverk i VA-sektoren
  - B9: Utvikling av et system for spørreundersøkelser blant VA-kundene
  - B10: Vannkilden som hygienisk barriere
  - B11: Økologiske forhold i interkommunalt VA-samarbeid – praksis og kjøreregler
  - B12: Drikkevann i media
  - B13: Silslam – mengder, behandlingsløsninger og bruksområder. Forprosjekt.
  - B14: Klimatilpassningstiltak i VA-sektoren - forprosjekt
- Rapportserie C:
- C1: Sårbarhet i vannforsyningen
  - C2: Stoff for stoff – kilde for kilde. Kvikksølv i avløpsnett
  - C3: Samarbeid om økt bruk av avløpsslam på grøntarealer
  - C4: Effekter av bruk av matavfallsvernere på ledningsnett, rensaneanlegg og avfallsbehandling
  - C5: Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen - veiledning
  - C6: I veien for hverandre - Samordning av rør og kabler i veigrunnen
  - C7: Forvaltningspraksis ved norsk damsikkerhet

- Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vann- og avløpssektoren (VA-sektoren). Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre VA-sektoren funksjonelle rammevilkår og legge til rette for kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling.
- Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide VA-selskaper, kommunenes driftsassistanser for VA og noen private andelsvannverk. Norsk Vann representerer ca 360 kommuner med over 95 % av landets innbyggere. Virksomheten finansieres i hovedsak gjennom kontingenter fra medlemmene.
- Norsk Vann styres av eierne gjennom årsmøtet og av et styre sammensatt av representanter fra eierne.

- I Norsk Vanns prosjektsystem gjennomføres hvert år prosjekter for ca. 6 mill. kroner
- Det er praktiske og aktuelle spørsmål innenfor vann- og avløp som utredes
- Deltakerne foreslår prosjekter, styrer gjennomføringen og får full tilgang til alle resultater

